

ЧЕРНІГІВСЬКА МІСЬКА РАДА

АРХІВНИЙ ВІДДІЛ

вул. Шевченка, 50 Б, м. Чернігів, 14027, тел. 61-08-12, E-mail: arhiv@chernigiv-rada.gov.ua

*Виставка архівних
документів
«Україна: 1917-2019»
до Дня Соборності України*

м. Чернігів

січень 2019 року

**Перелік документів
для експонування на виставці архівних документів
«Україна: 1917-2019»
до Дня Соборності України.**

*За документами Державного архіву Чернігівської області (далі – ДАЧО),
матеріалами Українського інституту національної пам'яті,
аркушами книги В. Сергійчука «Українська соборність» та фотографіями з
архіву історика-краєзнавця, члена Національної спілки журналістів України
Володимира Олександровича Єрмака.*

січня 2019 року

1. Заклик ради товариства українських поступовців, арк. 1, 2.
Документ зберігається в ДАЧО: "Черниговская земская газета", № 22,
17.03.1917.
2. Відозва до мешканців Чернігова і його околиць, арк. 3.
Документ зберігається в ДАЧО: "Черниговская земская газета", № 26-27,
31.03.1917-04.04.1917.
3. Український національний з'їзд у Києві, арк. 4.
Документ зберігається в ДАЧО: "Черниговская земская газета", № 31,
18.04.1917.
4. Лист голови Української Центральної Ради М. С. Грушевського від
14.04.1917, арк. 5.
Документ зберігається в ДАЧО: Ф. - 1081, оп. 1, спр. 13, арк. 1.
5. Універсал Української Центральної Ради від 10.06.1917, арк. 6, 7, 8.
Документ зберігається в ДАЧО: "Черниговская земская газета", № 46.
6. Українській з'їзд у Чернігові, арк. 9.
Документ зберігається в ДАЧО: "Черниговская земская газета", № 46.
7. Другий Універсал Української Центральної Ради від 03.07.1917,
арк. 10, 11.
Документ зберігається в ДАЧО: "Черниговская земская газета", № 52 від
11.07.2017.
8. Відзначення проголошення УНР. Київ. 7 листопада 1917 р.
Інтернет-ресурс, арк. 12.
9. Лист М. С. Грушевського до І. Л. Шрага, арк. 13. 14.
Документ зберігається в ДАЧО: Ф. - 1081, оп. 1, спр. 56, арк. 9, 9 зв.

10. Циркуляр Міністерства фінансів ЦР про переведення листування і діловодства у фінансових установах з російської мови на українську від 01.03.1918, арк. 15.

Документ зберігається в ДАЧО: Ф. - 138, оп. 1, спр. 86, арк. 4.

11. Циркуляр Держбанку від 05.04.1918, арк. 16.

Документ зберігається в ДАЧО: Ф. - 1011, оп. 1, спр. 139, арк. 39.

12. Грамота П. Скоропадського до українського народу, арк. 17.

Документ зберігається в ДАЧО: Ф. - 127, оп. 90-а, спр. 11, арк. 12.

13. Список губерній і повітів УНР, арк. 18, 19

Документ зберігається в ДАЧО: Ф. - 1026, оп. 1, спр. 11, арк. 302-303.

14. Знаки Державної Скарбниці, арк. 20, 21. 22. 23.

15. Фотографія Скоропадського П. П., арк. 24.

16. Фотографія Грушевського М. С., арк. 25.

17. Фотографія Вінніченка В. К., арк. 26.

18. Інформація УГА у газеті "Республіка" від 02.02.1919, арк. 27.

Документ зберігається в ЦДАВО: Ф. - 3505, оп. 1, спр. 6, арк. 1 зв., 2.

19. Матеріали Українського інституту національної пам'яті. Світлина, карти, документи, Київ, 2008, арк. 28-40.

20. В. Сергійчук. Українська соборність, Київ, 1999, арк. 41-53.

21. Фотографії з архіву історика-краєзнавця Володимира Єрмака: 21 січня 1990 року, м. Київ, Софійський майдан, Ланцюг єднання «Українська хвиля», вшанування пам'яті Героїв Крут, М. Данилюк, В. Сарана, арк. 54-58.

Начальник архівного відділу
Чернігівської міської ради

Г. М. Крисько

Заклик ради товариства українських поступовців.

Українці! Громадяне! Товариші!

Слушний час прийшов. Україна віками пригноблена, зведена до етнографічної маси, окрадена й позбавлена всього — навіть національного ім'я свого — рушле «в семі вольній, новій» визволених народів до нового життя. Час не стоїть і не жде на одстали. Рушаймо вперед бадьоро й сміливо туди, де занедалась вже зоря нашого національного визволення і воєкресення.

Складене з автономних громад усієї України «Товариство Українських Поступовців», що з 1897 року аж до останніх днів вело на Україні національно-культурну й політичну роботу під прапором автономії України, федерації всіх народів Росії й парламентарної устрою держави, — горяче вітає новий лад, що розчинив широко тюремні брами для народів і поклав шлях для вільного їх розвитку. Іменем рідного краю закликає «Товариство» організовані громади і все громадянство українське до праці на українській ниві. Широко розгорнулася вона і жде працюючих, як щогого дощу спрагла земля, як жінців у жнива рідючі лани. Не час тепер на змагання, на суперечки. Треба всім разом рушити в тяжку, хоч радісну, дорогу, щоб разом побороти «думою й волею єдиною» неминучі перешкоди. Ділом — не словом, творчею роботою треба виявити світові сили, що таїть в собі великий український народ. Цей приспаний віками «летень закутий» нині прокидається, зриває кайдани од своїх синів свідомих сподівається праці, працює праці. Не слів, а діла.

Українці! Громадяне!

Підширайте новий державний лад, бо тільки він несе волю Україні, і що більша наша участь у йому, то ширших прав собі здобудемо.

Організуйтеся, бо тільки в єднанні сила.

Скидайтеся на національний фонд український, в матеріяльних засобах підпора до практичної роботи.

**Закладайте українські школи, насамперед на-
вні, українізуйте теперешні, дбайте про середню й
вищу освіту—бо тільки в нашій школі наша будуч-
сть.**

**Відживляйте і засновуєте «Просвіти» й інші
товариства, бо в них осередок культурної праці, та
початок організації наших сил.**

**Піддержуйте українську пресу, бо вільне сло-
во рознесе по всіх світах про наші домагання, бо
вільне слово наше—символ воскресення, і його пос-
лухимо ми тепер на сторожі наших прав.**

**Виясняйте народові вагу і значиння подій, ос-
нови вільного ладу; освідомляйте й розкривайте очі
на незрячим, бо тільки свідомий народ не дасть
свати здобуті вже права.**

**Дбайте про харчову справу й постачання всього пот-
рбного народові, бо це додасть йому матеріальної
сили на важкий подвиг боротьби.**

**Готуйтеся до всенародньої устансвчої ради,
наш голос, голос великого українського народу
винен залунати чутно, твердо й однодушно, об-
стоюючи автономію рідного краю й вільний федера-
тивний лад у державі.**

Українці! Товариші!

**Велика історична хвилина вимагає й великого нап-
ругення та жертв. Покажімо ж, що ми достойно
втримали цю хвилину, що ми свідомо беремо страшну
відповідальність, яку на плечі наші складає історія.
Вкиньмо на сей час усе, що роз'єднує, і памятаймо
лише те, що нас єднає. Хай, як за батька Хмель-
ницького, запанує у нас «воля і дума єдина».**

**Доля України—въ руках її синів, її народу. Рід-
ний край усіх дітей своїх скликає до роботи, її
всіх нас вистарчить. «Сміливо ж, браття, до праці
йдіть! Час наступив вже—ходім!» Памятаймо, що
бувають вразі такі хвилі і що історія не прощає
помилку, вагання і недбальства.**

3

Відозва до мешканців Чернігівів і його околиць.

Брати мої, українці!

Оголошую постанову Української Військової Ради 9-го березня 1917 року.

«Стародавним звичаєм предків наших, зібравшись на Військовому Українському Вічу в нашій столиці Києві—офіцери, солдати, лікарі, юнкери і військові урядники ухвалили:

1. Уважати це Виче за Установчу Українську Військову Раду.

2. Установча Українська Військова Рада складає свій горячий привіт Тимчасовому Російському Урядові, вітає виголошені ним свободи, і на його заклик—скупити всі спільні сили до боротьби з ворогами Російської Держави,—відповідає привселюдно обітницею піддержувати Новий Тимчасовий Уряд всіма своїми силами в твердій вірі, що Новий Уряд, ставши на шлях повернення народам прав, знехтованих деспотичним царем, вчинить для України, ще до скликання Установчих Зборів (Учредительное Собрание) такий самий правний акт, який вже видано для Финляндії, і потвердить за Українським Народом всі права і вільности, яких він має право домогтися, стоячі на тій ідеї, якою руководився Богдан Хмельницький, складаючи статі Переяславського договору 8-го січня 1654 року.

3. Віднині кожен українець-воєк пам'ятає, що остаточною метою цієї війни є зібрати до купи всі землі Українські, всі гілки Українського люду в Росії, Австрії и Угорщині, з'єднаний суцільний Український Народ увести в єдину вільних народів Вільної Росії.

4. Нехай кожен українець-воєк, який вже несе військову службу, пам'ятає: 1) що він є членом української національної армії, 2) що ця армія є під проводом верховного головнокомандуючого арміями, призначеного тимчасовим урядом, і увіходить у склад всієї Російської армії, 3) що ця армія служить і служитиме спільній нашій Отчизні, оновленій Державі Російській, обороняючи її свободу і незалежність до останньої краплі крові.

5. Військова Рада звертається до Тимчасового Уряду в висловом бажання, щоб по всіх полках, де

більшість солдатів становлять українці, негайно було військовим приказом заведено уживання української урядової мови і щоб такі полки комплектувалися українцями і в командний склад призначалися офіцери української народності.

6. Цю ухвалу Військової Ради представити Голові Комітету Міністрів, Військовому Міністрові, Київському Військовому Комісару полковникові Оберучеву.

Сотник *Василь Павленко.*

Відозва Української військової ради до мешканців Чернігова і його околиць.

Держархів Чернігівської обл., «Черниговская земская газета», №26-27, 31 березня – 4 квітня 1917 р.

достигнеть 235 мил. душ и плотность его мѣстами будетъ напоминать Кигай — страну огороднаго земледѣлія.

Земля будетъ имѣть цѣнность, когда народъ сумѣеть разумнымъ интенсивнымъ трудомъ извлечь отъ земли возможно больше пользы.

Переживаемые дни являются для народа трудовой школой. Будемъ вѣрять и надѣяться, что народъ трудомъ своимъ докажетъ свое право на землю, какъ онъ доказалъ своей организованностью право на волю.

Український національний з'їзд у Києві.

(Кінець).

Вечірнє засідання озбувалося під головуванням Винниченка. Після перерви проф Грушевський познайомив делегатів з системою виборів в Центральну Раду. Потім була прийнята слідуєчі постанови: 1) Київський національний з'їзд, признаючи за російськими установчими зборами право санкцій нового державного ладу Росії, а також автономії України і федеративного устрою Російської республіки, гадає, що все ж до скликання російських установчих зборів прибічники нового ладу на Україні залишатимуться пасивними не можуть, але мусять утворювати негайно в згоді з меншими націями підстави її автономного життя. Ідучи на зустріч бажанням Тимчасового Уряду в справі об'єднання і організації сил суспільства, визнає негайною потребою організацію красної ради із представників українських місцевостей і городів, національностей і шарів суспільства, в чім ініціатива мусить належати українській Центральній Раді. 2) Український з'їзд, визнаючи право всіх націй на політичне самовизначення, гадає: а) що межі поміж державами мусять бути установлені згідно з волею пограничного населення; б) що за для забезпечення сього необхідно, щоб були допущені на мирну конференцію, крім представників воюючих держав, і представники тих народів, на котрих території йде війна, поміж їми і України.

Третій день. М. С. Грушевський від імення тимчасової центральної Ради пропонує з'їзду проект організації нової постійної центр. Ради. Ся організація має завдання бути представницею українського народу у всіх його політичних, економічних, соціальних і національних інтересах. Разом з обранням центральної ради мусить йти організація представництва на місцях, се б то в селах, волостях, повітах і губерніях. Але вже тепер, не чекаючи сеї організації на місцях, обирається з'їздом центральною радою з умовою переобрати її, коли закінчиться організація представництва по губерніях. Пропонується і самий порядок обрання нової центр. ради. Од губерній, де абсолютна більшість—українці, обирається по 4 представники в раду (київська, подільська, волинська, херсонська, катеринославська).

Від черниг., таврич., губ. і Кубані—по 3 представники. Від інших губ. (бесарабськ., чорноморськ., воронєжськ., донськ обл.)—по 2 представники.

Від губерній, де українці лише з'являються колоністами—по одному представникові. Великі городи, крім Києва, який має окреме представництво, дають по 2 предст.—Одеса, Харьків, Катеринослав, Ростов,

Москва, Петроград. Представників мають в раді окремі укр. партії; автономисти—федералісти, які об'єднують усі відтинки ліберальних партій до соціалістів, дають 5 предст., соц.-дем.—4, радикальні демократи—3, соціал.-револ.—3, самостійники—1. Від груп суспільства дають представників: київський військовий комітет українців—5, інші комітети по 1-му; робітники—5, селянський союз—5, кооператори—5, студенти—5, київські нац. українські товариства—10, члени «Наукового Товариства»—1, духовенство—1.

Військові і флотські комітети по за Києвом по—1-му.

Таким чином Рада буде мати біля 150 членів.

Для постійної роботи обирається виконавчий комітет із числа членів ради. Комітет буде мати біля тридцяти членів. Крім того у Києві буде обласний комітет.

Резолюції з'їзду. З'їзд прийняв слідуєчі постанови: 1) В звязку з декларацією тимчасової державної ради Польщі, в відповід на заклик тимчасового російського уряду до єднання народу польського з вільною державою Російською.—перший всеукраїнський національний з'їзд рішує протестує проти всіляких претензій на землі не польські. Нарія український не стерпить ніяких стремлень до захоплення прав на території України, політій потом і кров'ю її народу. 2) Прислухавши заяви і конкретні пропозиції укр. делегатів військ і флота, український нац. з'їзд доручає центральній раді сі конкретні вимоги передати тимчасовому уряду. 3) Український нац. з'їзд постановляє вимагати од тимчасового уряду: а) заборони продажу і заставляння земель і лісів а також довгосрочної оренди землі і знищення лісів; б) продажу, заставляння і довгосрочної оренди природних багатств в глибоких землях (вуглю, руди, і т. и.); в) продажу, заставляння і довгосрочної оренди фабрик і заводів.

Вимагати, щоб сі заборони рахувались дійсними на всій території України, починаючи з першого березня 1917 року, і аж до того часу, коли кожне з сих питань буде вирішено установчими зборами. 4) Український нац. з'їзд доручає центральній Раді виявити, як мога скоріше, ініціативу в ділі утворення тривкої спілки всіх народів Росії, котрі також, як і українці, вимагають нац. територіальної автономії на ґрунті демократичної російської республіки. 5) Укр. нац. з'їзд постановляє доручити центральній раді організувати із своїх делегатів і представників нац. меншостей комітет для утворення проекту автономного статуту України, після чого сей статут буде запропоновано затвердити конгресу України, організованому так, щоб він висловлював волю населення всієї української території. Санкція автономного строю України згідно з постановою попереднього дня належить Російським Установчим зборам. Яко додаток до постанов, поданих учора, з'їзд постановляє: з'їзд визнає необхідним, щоб у всіх країнах федеративної Російської республіки, де український народ складає меншість населення, права меншостей були б забезпечені українському народові на тих же умовах, на яких на Україні забезпечуються права меншости ж не українців.

Українська Центральна

Рада

у Києві

14 дня 1917 року

№ 157

Коли у Вас ще досі Губернський комісар не заіменований, або той, що є Українців не задоволяє, то дайте знати, кого хочете мати комісаром, до Лотоцького Петроград Тучков переулок № 11, і одночасово сповістіть про се і Українську Центральну Раду.

Центральна Українська Рада намічала кандидатом *н. Моголянского*. Але це остаточно залежить від Вас, бо Вам краще знати.

Разом з тим сповіщаємо, що 22-го квітня ввечері о 6 годні і 23-го квітня цілий день відбуватимуться пленарні збори Української Центральної Ради. Будьте ласкаві сповістити своїх представників від губернії про се.

Центральна Українська Рада просить як мага швидче скликати губернські українські з'їзди, як для того, щоб організувати губернські українські Ради, так і для того, щоб члени Центральної Української Ради від губерній були остаточно або затверджені, або перевибрані.-

Голова Центральної

Ради *М.С. Грушевський*

Секретарь

В. Гайда

Лист голови Центральної ради М.С. Грушевського про призначення чернігівського губернського комісара Тимчасового уряду та необхідність скликання губернського українського з'їзду.

Квітень 1917 р.

самоуправленія, избраніе на основаніи всеобщаго прямого, тайнаго и равнаго голосованія.

4) Поручить министру внутреннихъ дѣлъ представить предположенія о согласованіи сроковъ, предусмотрѣнныхъ постановленіями о выборахъ въ означенные въ предшествующемъ отдѣлѣ органы, со сроками, указанными въ отдѣлахъ первомъ и третьемъ.

5) Настоящее постановленіе ввести въ дѣйствіе до обнародованія правительствующимъ сенатомъ.

♦♦ Упраздненіе училищныхъ совѣтовъ. Впредь до изданія общаго закона о начальномъ образованіи врем. прав. постановлено: 1) въ мѣстностяхъ, въ коихъ введено положеніе о губернскихъ и уѣздныхъ земскихъ учрежденіяхъ, упраздняются городскіе, уѣздные и губернскіе училищные совѣты; 2) взамѣнъ упраздняемыхъ совѣтовъ, завѣдываніе начальнымъ образованіемъ временно возлагается на губернскія и уѣздныя земства по принадлежности, а въ городахъ, въ коихъ были учреждены городскіе училищные совѣты — на городскія думы; 3) кредиты, ассигнуемые нынѣ на дѣлопроизводство означенныхъ въ отдѣлѣ I мѣстныхъ училищныхъ совѣтовъ, передаются въ распоря-

женіе подлежащихъ земскихъ и городскихъ учреждений.

♦♦ Резолюція объ „универсалѣ“. Совѣщаніе земскихъ дѣятелей Кіевской губерніи вынесло на своемъ засѣданіи такую резолюцію.

«Привѣтствуя „универсалъ“ Центральной Рады, какъ высшаго органа сьорганизованнаго украинскаго народа, къ населенію Украины, совѣщаніе Кіевской губернской земской управы и представителей уѣздныхъ земствъ Кіевской губерніи выражаетъ полную готовность работать въ полномъ контактѣ съ Радой, признаетъ необходимымъ оказывать ей матеріальную поддержку и съ своей стороны проситъ Радю оказывать земскимъ организациямъ моральную поддержку въ ихъ работѣ на пользу населенія. Выстъъ съ тѣмъ совѣщаніе признаетъ крайне желательнымъ, чтобы Центральная Украинская Рада позаботилась о скорѣйшемъ созывѣ территориальнаго сѣзда изъ представителей всѣхъ національностей края, для выработки проекта организациі общественныхъ и административныхъ учреждений на Украинѣ».

Універсал Української Центральної Ради до українського народу на Україні й по-за Україною сущого.

Народе український! Народе селян, робітників, трудящого люду!

Волею своєю ти поставив нас, Українську Центральну Радю, на сторожі прав і вольностей Української Землі.

Найкращі сини твої, виборні люде від сел, фабрик, від салдацьких казарм, од усіх громад і товариств українських вибрали нас, Українську Центральну Радю, і наказали нам стояти і боротися за ті права та вольности.

Твої, народе, виборні люде заявили свою волю так:

Хай буде Україна вільною. Не одаліючись від всієї Росії, не розриваючи з державою російською, хай народ український на своїй землі має право сам порядкувати своїм життям. Хай порядок і лад на Україні дають — вибрані вселюдним, рівним, прямим і ладним голосуванням — Всенародні Українські Збори (сейми). Всі закони, що повинні дати той лад тут у нас, на Україні, мають право видавати тільки наші Українські Збори.

Ті ж закони, що мають лад давати до всієї російській державі, повинні видаватися у Всеросійським парламенті.

Ніхто краще нас не може знати, чого нам треба і які закони для нас луччі.

Ніхто краще наших селян не може знати, як по-рядкувати своєю землею. І через те ми хочемо, щоб після того, як буде одібрано по всій Росії поміщицькі, казенні, царські, монастирські та інші землі у власність народу, як буде вилано про це закон на Всеросійському Учредительному Зібранні, — право порядкування нашими українськими землями, право користування ними належало тільки нам самим, нашим Українським Зборам (сеймові).

Так сказали виборні люде з усієї Землі Української.

Універсалъ Украинской Центральной Рады къ украинскому народу на Украинѣ и внѣ ея находящемуся.

Народъ украинскій! Народъ крестьянъ, рабочихъ, трудящагося люда!

Волей своей, ты поставилъ насъ, украинскую центральную раду, на стражѣ правъ и вольностей украинской земли.

Лучшіе твои сыны, выборные люди отъ селъ отъ фабрикъ, отъ солдатскихъ казармъ, отъ всѣхъ громадъ и обществъ украинскихъ, избрали насъ, украинскую центральную раду, и поручили намъ стоять и бороться за эти права и вольности.

Твои, народъ, выборные люди заявили свою волю такъ:

Пусть будетъ Украина свободна. Не отдѣляясь отъ всей Россіи, не порывая съ державою Россійскою, пусть народъ украинскій на своей землѣ имѣетъ право самъ распоряжаться своей жизнью. Пусть порядокъ и строй на Украинѣ дасть избранное всенароднымъ, равнымъ, прямымъ и тайнымъ голосованіемъ всенародное украинское собраніе (сеймъ). Всѣ законы, которые должны дать этотъ строй здѣсь у насъ, на Украинѣ, имѣетъ право издавать только наше украинское собраніе.

Тѣ же законы, которые устанавливаютъ строй по всей Россійской державѣ, должны издаваться во всеросійскомъ парламентѣ.

Никто лучше насъ не можетъ знать, что намъ нужно, и какіе законы для насъ являются лучшими. Никто лучше нашихъ крестьянъ не можетъ знать, какъ распоряжаться своей землей. И потому мы желаемъ, чтобы послѣ того, какъ будутъ взяты по всей Россіи помещичьи, казенныя, царскія, монастирскія и другія земли въ собственность народу, когда будетъ изданъ объ этомъ законъ на всеросійскомъ учредительномъ собраніи, право распоряженія нашими украинскими землями, право пользоваія ими принадлежало намъ самимъ, нашему украинскому собранію (сейму).

Сказавши так, вони вибрали з поміж себе нас, Українську Центральну Раду, і наказали нам бути на чолі нашого народу, стояти за його права і творити новий лад вільної автономної України.

І ми, Українська Центральна Рада, вволили волю свого народу, взяли на себе великий тягар будови нового життя і приступили до цієї великої роботи.

Ми гадали, що центральне Російське правитель-ство простягне нам руку в сій роботі, що в згоді з нами ми, Українська Центральна Рада, зможемо дати лад нашій землі.

Але Тимчасове Російське Правительство одкинуло всі наші домагання, одіпхнуло простягнену руку українського народу.

Ми вислали до Петрограду своїх делегатів (послів), щоб вони представили Російському тимчасовому правительству наші домагання.

А найголовніші домагання ті були такі:

Щоб Російське Правительство прилюдно окремим актом заявило, що воно не стоїть проти національної волі України, проти права нашого народу на автономію.

Щоб центральне Російське Правительство по всіх справах, що торкаються України, мале при собі нашого комісара по українських справах.

Щоб місцева власть на Україні була об'єднана одним представником від центрального Російського правительства, се б то, вибраним нами комісаром на Україні.

Щоб певна частина грошей, які збираються в центральну казну з нашого народу, була віддана нам, представникам свого народу на національно, культурні потреби його.

Всі ці домагання наші центральне Російське Правительство одкинуло.

Воно не хотіло сказати, чи признає за нашим народом право на автономію, право самому порядкувати своїм життям. Воно ухилилось од відповіді, одіславши нас до майбутнього Всеросійського Урядового Зібрання.

Центральне Російське Правительство не хотіло мати при собі нашого комісара. Не хотіло разом з нами творити новий лад.

Так само не хотіло признати комісара на всю Україну, щоб ми могли разом з ним вести наш край до ладу й порядку.

І гроші, що збираються з нашої землі, одмовилось повернути на потреби нашої школи, освіти й організації.

І тепер, Нароле Українській, нас приневолено, щоб ми сами творили нашу долю. Ми не можемо допустити край наш на безладдя та занепад. Коли Тимчасове Російське Правительство не може дати лад у нас, коли не хоче стати разом з нами до великої роботи, то ми сами повинні взяти її на себе. Се наш обов'язок перед нашим краєм і перед тими народами, що живуть на нашій землі.

І через те ми, Українська Центральна Рада, видаємо сей універсал до всього нашого народу і оповіщаємо: одинні сами будемо творити наше життя.

Отже, хай кожен член нашої наші, кожен громадянин села чи города одинні знає, що вистав час великої роботи.

Такъ сказали выборные отъ всей земли украинской люди.

Сказавъ такъ, они избрали изъ своей среды насъ, украинскую центральную раду, и велѣли намъ стоять во главѣ нашего народа, стоять за его права и создавать новый строй свободной автономной Украины.

И мы, украинская центральная рада, исполняли желаніе своего народа, взяли на себя тяжелое бремя строения новой жизни и приступили къ этой большой работѣ.

Мы полагали, что центральное російское временное правительство протянетъ намъ въ этой работѣ руку, что въ согласіи съ нимъ мы, украинская центральная рада, сможемъ дать устройство нашей землѣ.

Но временное російское правительство отвергло всѣ наши требованія, оттолкнуло протянутую руку украинскаго народа.

Мы послали въ Петроградъ своихъ делегатовъ, чтобы они представили російскому временному правительству наши требованія.

А главнѣйшія требованія были слѣдующія:

Чтобы російское правительство публично, особымъ актомъ заявило, что оно не стоитъ противъ національной свободы Украины, противъ права народа на автономію.

Чтобы центральное російское правительство во всѣхъ дѣлахъ, касающихся Украины, имѣло при себѣ нашего комиссара по украинскимъ дѣламъ.

Чтобы мѣстная власть на Украинѣ была об'єднана однимъ представителемъ центрального російскаго правительства, т. е. избраннымъ нами комиссаромъ на Украинѣ.

Чтобы известная часть денегъ, которая собираются въ центральную казну отъ нашего народа, была отдана намъ, представителямъ этого народа, на національно-культурныя потребности его.

Всѣ эти требованія наши центральное російское правительство отвергло.

Оно не захотѣло сказать, признаетъ ли оно за нашимъ народомъ право на автономію, право самому распоряжаться своей жизнью. Оно уклонилось отъ отвѣта, отослало насъ къ будущему всеросійскому учредительному собранію.

Центральное російское правительство не захотѣло имѣть при себѣ нашего комиссара, не захотѣло вмѣстѣ съ нами творить новый строй.

Точно также не захотѣло оно признать комиссара для всей Украины, чтобы мы могли вмѣстѣ съ нимъ вести нашъ край къ устройенію и порядку.

И деньги, которая собираются съ нашей земли, оказалось возвратити на нужды нашей школы, просвѣщенія и организации.

И теперь, народъ украинскій, насъ принудили сами творить свою судьбу. Мы не можемъ допустить нашъ край до разрухи и упадка. Если временное російское правительство не можетъ ввести порядокъ у насъ, если не хочетъ приступить вмѣстѣ съ нами къ большой работѣ, то мы сами должны взять ее на себя. Это нашъ долгъ передъ нашимъ краемъ и передъ тѣми народами, которые живутъ на нашей землѣ.

И посему мы, украинская центральная рада, издаемъ этотъ універсалъ ко всему нашему народу, и объявляемъ: отнынѣ сами будемъ творить нашу жизнь.

Од сього часу кожне село, кожна волость, кожна управа городська чи земська, яка стоїть за інтереси українського народу, повинна мати найтісніші організаційні зносини з центральною Радою.

Там, де через якісь причини адміністративна влада всталась в руках людей, ворожих до українства, приписуємо нашим громадянам повести широку дужу організацію та освідмлення народу, і тоді перевибрати адміністрацію.

В городах і тих місцях, де українська людиність живе всуміж з іншими національностями, приписуємо нашим громадянам негайно прийти до згоди й порозуміння з демократією тих національностей і разом з ними приступити до підготовки нового правильного життя.

Центральна Рада покладає надію, що народи неукраїнські, що живуть на нашій землі, також дбати-муть про лад та спокій в нашій країні і в сей тяжкий час вседержавного безладдя дружно, одностайно з нами ставуть до праці коло організації автономії України.

І коли ми зробимо сю підготовчу організаційну роботу, ми скличемо представників від усіх народів землі української і виробимо закони для неї. Ті закони, той увесь лад, який ми підготовимо, Всеросійське Учредительне Зібраннє має затвердити своїм законом.

Народе Український! Перед твоїм вибраним органом, Українською Центральною Радою, стоїть велика і висока стіна, яку й треба повалити, щоб вивести народ свій на вільний шлях.

Треба сил для того. Треба дужих, сміливих рук. Треба великої народньої праці. А для успіху тої праці насамперед потрібні великі кошти (гроши). До сього часу український народ всі кошти свої оддавав у Всеросійську центральну казну, а сам не мав, та немає й тепер від неї того, що повинен би мати за се.

І через те ми, Українська Центральна Рада, приписуємо всім організованим громадянам сел і городів, всім українським громадським управам і установам з 1-го числа місяця липня (юля) накласти на людиність особливий податок на рідну справу і точно і негайно регулярно пересилати його в скарбницю Української Центральної Ради.

Народе Український! В твоїх руках доля твоя. В сей трудний час всесвітнього безладдя й розпаду докажи свою одностайність і державним розумом, що ти, народ хліборобів, можеш гордо і достойно стати поруч з кожним організованим державним народом, як рівний з рівним.

Ухвалено: У Києві. Року 1917. місяця червня числа 10.

Поэтому пусть каждый членъ нашей нации, каждый гражданинъ села или города отнынь знаетъ, что настала часъ великой работы.

Съ этого времени каждое село, каждая волость, каждая управа городская или земская, которая стоитъ за интересы украинскаго народа, должна имѣть самыя тѣсныя організаціонныя сношенія съ центральной радой.

Тамъ, гдѣ по какимъ-либо причинамъ административная власть осталась въ рукахъ людей, враждебныхъ украинству, приписываемъ нашимъ гражданамъ приступити къ широкой, мощной организаціи и освѣдомленію народа, и послѣ этого переизбрать администрацію.

Въ городахъ и тѣхъ мѣстахъ, гдѣ украинское населеніе живетъ вмѣстѣ съ другими національностями, предписываемъ нашимъ гражданамъ немедленно войти въ контактъ и соглашеніе съ демократіей тѣхъ національностей и вмѣстѣ съ ними приступити къ подготовкѣ новой правильной жизни.

Центральная рада выражаетъ надежду, что народы не украинскіе, которые живутъ на нашей землѣ, также будутъ заботиться о порядкѣ и спокойствіи въ нашемъ краѣ и въ это тяжелое время общегосударственнаго неустройства дружно, вмѣстѣ съ нами, приступятъ къ работѣ надъ организаціей автономіи Украины.

И когда мы сдѣлаемъ эту подготовительную організаціонную работу, то созовемъ представителей отъ всѣхъ народовъ земли украинской и выработаемъ законъ для нея. Тѣ законы, тотъ весь строй, который мы подготовимъ, всеросійское учредительное собраніе имѣетъ утвердить своимъ закономъ.

Народъ украинскій! Передъ твоимъ выборнымъ органомъ, украинской центральной радой, стоить большая и высокая стѣна, которую ей надо опрокинуть, чтобы вывести свой народъ на путь свободы.

Нужны силы для этого. Нужны сильныя, смѣлыя руки. Нуженъ великій народный трудъ. А для успѣшности этой работы прежде всего нужна большія средства (деньги). До этого времени украинскій народъ всѣ свои средства отдавалъ въ всеросійскую центральную казну, а самъ не имѣлъ, да и теперь не имѣетъ отъ нея того, что долженъ бы имѣть за это.

А посему мы, украинская центральная рада, предписываемъ всѣмъ организованнымъ гражданамъ селъ и городовъ, всѣмъ украинскимъ общественнымъ управленіямъ и учрежденіямъ съ 1-го числа мѣсяца юля обложить населеніе особой податкомъ на народное дѣло и точно и немедленно регулярно пересылать ее въ казначейство украинской рады.

Народъ украинскій! Въ твоихъ рукахъ судьба твоя. Въ этотъ трудный часъ всемірнаго неустройства и развала докажи своимъ единодушіемъ и государственнымъ умомъ, что ты — народъ хліборобовъ — можешь гордо и достойно стать на ряду съ каждымъ организованнымъ державнымъ народомъ, какъ равный съ равнымъ.

Постановлено: въ Києвѣ. Гола 1917, мѣсяца іюня, числа 10.

ряженіе исполнительнаго комитета на прогони слушателямъ политическихъ курсовъ.

Л. П. Оршава-Орачевскимъ внесено предложеніе о непремѣнномъ соединеніи г. Стародуба ширококолейнымъ подъѣзнымъ путемъ съ новостроящейся желѣзной дорогой Орша-Ворожба. Собраніе постановило: ходатайствовать объ этомъ предъ министромъ путей сообщенія.

Затѣмъ собраніе постановило: выдати суточныя деньги всѣмъ членамъ собранія прїѣзжимъ, которые не пользуются жалованьемъ на какой-либо службѣ, по 3 руб. въ сутки, считая пребываніе въ собраніи и 1 сутки въ пути. *Земелье.*

Український з'їзд у Чернигові.

Засідання 8 червня. Окрив збори І. Шрага вітанням, в якому зазначає, що тільки завдяки російській революції наші мрії про вільне життя здійснюються. Тепер ми можемо, не ховаючись, зійтися обговорити свої справи. Я певен, що ці справи дорогі нам всім, і ми прикладемо всі сили, що-б закласти міцні підвалини нового життя. Життя це мусить мати такі форми, що-б задовольнити всіх людей на Україні. Наш рух демократичний,—має на меті задовольнити наряд працюючий—селян і робітників. Українська справа звернула увагу всіх. Проти неї повстає багачко ворогів. Що-б утворити своє життя, треба закликати всіх до розумної, розважної, організованої праці для України. В нашому русі не має місця анархії. Закликаючи до спокою і розважності, я зазначаю, що ми мусимо ставити свої домагання спокійно, але твердо. Нам потрібні єднання і організація. Тоді, коли ми були у кайданах, ми примушені були працювати кожний окремо. Тепер нам треба познайомитися, взнати, як стоїть справа по всіх кутках Чернигівщини. Тільки зорганізувавшись, ми можемо прикласти свої сили до праці. Але повторюю, коли б не було російської революції, ми б не придбали зараз того, що маємо.

Тому пошануємо тих, хто присвятив свої сили і головами поляг за здобуття волі. Ми мусимо до них поставитись з пошаною. Я не можу не поставити у нас у першу чергу Тараса Шевченка, не тільки як сприявшого відродженню України, не тільки як поета, але як великого громадянина, великого апостола української ідеї. Завдяки йому, ми знаємо, хто ми і до чого нам треба йти. Тому вшануємо пам'ять всіх борців за волю і пам'ять незабутнього, великого Тараса Шевченка вставанням.

Всі встали, і хор проспівав «Заповіт», а потім,— «Ще не вмерла Україна».

Після цього перейшли до виборів президії з'їзду. За голову обрано І. Шрага, Товаришів: Осадного, Кошовала, Одинця. Писарів: Устименка, Ведмідя, Марковича.

Далі йдуть привітання.

Од центральної Української Ради вітає Є. *Опанький*. На мою долю, каже він, випало велике щастя вітати найкращих людей Чернигівської землі од Центральної Ради, нашого першого українського парламенту. Центр. Рада заклалася після першого всеукр. нац. конгресу, який одбувся на Великодні З ріжних сторін України, од ріжних українських організацій на Україні і поза її межами надходять до неї привітання,

в яких висловлюється довіря, яко єдиній представниці всього українського народу. Нац. Конгрес доручив їй закласти підвалини нового ладу, вести український народ до автономії і федерації. Виразна антиукраїнська політика тутешніх представників тимчасового уряду застала центральну Раду послати до тимчасового Уряду делегатів з докладною запискою. В цій докладній записці було докладно висловлено всі потреби українського народу. Центральна Рада не вимагала, щоб Уряд зараз же об'явив автономію, вона тільки просила Уряд висловитися, як він відноситься до домагань українців, і взагалі—до українського руху. Але він одповів, що не може задовольнити побажання Ради. Він не зрозумів, або не хотів зрозуміти наших домагань. Чи будемо ждати поки він зрозуміє? Ні, ми ждати не можемо. Історія твориться не роками, а хвилинами. Треба йти вперед, вперед до широкої національно-територіяльної автономії.

Од губерніяльного виконавчого комітету тимчасового Уряду вітає *Бакулін*. Він нагадує, що боротьба ще вся спереду. Щоб бути міцними, нам треба єднатися, нам треба міркувати, але холодним розумом. Там, де палений розум—немаділа. Як будем обмірковувати справи холодним розумом, тоді ми переможемо в боротьбі.

Од центральної Ради Всеукраїнської селянської спілки вітає з'їзд *Осадний*. Я, каже він, цілком живу ще життям селянського Всеукраїнського з'їзду. Се був з'їзд найкращих сил нашої землі. Ми витворили на йому таку інституцію—Всеукраїнську селянську спілку. Земля і селянство—основа життя. Ми поклали добру підвалину організації селянства і поклали міцний ґрунт автономного ладу на Україні. На з'їзді у нас ні одного слова не було не обміркованого. Ми перш за все з'ясували собі, який автономний лад мусить бути. Тепер централістичний лад назавше зник. Тепер настало народовластя,—коли сам народ порядкує своїм життям. З народовластя ми і мусимо почати. І тому ми маємо право, якого ніхто одібрати у нас не сміє, се право—утворити такий лад, який для нас буде найкращий. Що пошкодить нашим націям, коли український народ творитиме своє життя? Наша автономія нікому не пошкодить; а ми розвинемо свої сили, повернемо свої права. З якого боку не подивися, то ми маємо на се право, і випрошувати нам його не треба. Але провадити автономію у життя нам треба обережно, щоб не пошкодити другим народам. Ми віколи нікому не шкодили, ми бажаємо рівності і братства, ми будемо добувати для всіх прав, волі—для всіх народів.

Головне питання на з'їзді було — земельне. Земля се — багатство; але до сього часу найкращою і багатішою землею користувалися поміщики; тільки вони жирують, беруть з землі мільйони, одвозять у Париж, чи що, і там впрограють. А селянин несе хрест тяжкий цілий вік, невтомно працюючи, працюючи він і гине. І тепер нам не можна скласти організаційної зброї, доки вся земля наша не перейде у руки робочого українського народу. Вона мусить цілком перейти до народу без викунів. Сам народ мусить видавати собі закони; на таких з'їздах, як от наш з'їзд, народ буде будувати великий будинок будуччини, і кожний працюючий громадянин має право приймати участь в цьому будівництві. Після війни нам треба буде допомогти відбудувати господарства Галичини і Волині.

кооперативи 5, в) студентство 5, г) духовенство 1. Всього 586 душ.

Визнаючи потрібним, щоб негайно Центр. Рада перетворилася в Краєву Раду — тимчасовий краєвий парламент, ухвалено, що найбільш відповідальним засобом поновлення Центр. Ради є пропорціональне представництво від національних меншостей. При тому представництво мусить бути переважно від організованої демократії: від рад. сад. і робіт. депутатів, від соціалістичних партій. Справа перетворення Центр. Ради в Краєву Раду доручається Генеральному Секретаріатові.

29 червня всі члени Центр. Ради приймали привітання українських військ кийського гарнізону. В той час в будинку Центр. Ради відбувалася нарада російських міністрів Церетелі, Керенського і Терещенка з Ген. Секретаріатом.

30 червня відбулося закриті засідання з приводу справ надзвичайної ваги, в зв'язку з приїздом до Центр. Ради російських міністрів.

Актъ временнаго правительства.

3 юля в Центральной Украинской Радѣ получена на имя В. К. Винниченко, слѣдующая телеграмма отъ министровъ Церетелі, Керенскаго и Терещенко.

«Выслушавъ сообщеніе министровъ Керенскаго, Терещенко и Церетелі по украинскому вопросу, Временное Правительство приняло слѣдующее рѣшеніе: «Назначить въ качествѣ высшаго органа управления краевыми дѣлами на Украинѣ особый органъ, Генеральный Секретаріатъ, составъ котораго будетъ определенъ правительствомъ по соглашенію съ Центральной Украинской Радой, пополненной на справедливыхъ началахъ представителями другихъ народностей, живущихъ на Украинѣ, въ лицѣ ихъ демократическихъ организаций. Черезъ означенный органъ будутъ осуществляться правительствомъ мѣропріятія, касающіяся жизни края и его управления. Считаая, что вопросъ о національно-политическомъ устройствѣ Украины и о способахъ рѣшенія въ ней земельного вопроса, въ

рамкахъ общаго положенія о переходѣ земли въ руки трудящихся, долженъ быть разрѣшенъ Учредительнымъ Собраніемъ, Временное Правительство отнесется сочувственно къ разработкѣ Украинской Радой проекта о національно-политическомъ положеніи Украины въ томъ смыслѣ, въ какомъ сама Рада найдетъ это соответствующимъ интересамъ края, а также о формахъ разрѣшенія въ ней земельного вопроса, для внесенія этихъ проектовъ въ Учредительное Собраніе. Временное Правительство, считая необходимымъ во время войны охранять боевое единство арміи, находитъ недопустимымъ мѣры, могущія нарушить единство ея организациі и командованія, какъ, напримѣръ, измѣненіе въ настоящее время общаго мобилизационнаго плана, путемъ немедленнаго перехода къ системѣ территориальнаго комплектованія войсковыхъ частей или облученія командными правами какихъ-нибудь общественныхъ организаций. Вместе съ тѣмъ, правительство считаетъ возможнымъ продолжать содѣйствовать болѣе тѣсному національному объединенію украинцевъ въ рядахъ самой арміи, въ видѣ комплектованія отдѣльныхъ частей исключительно украинцами, поскольку такая мѣра, по опредѣленію военнаго министра, будетъ представляться возможной въ техническомъ отношеніи и не нарушитъ боеспособности арміи. Въ настоящее время, для болѣе планомернаго и успѣшнаго достиженія этой цѣли, Временное Правительство находитъ возможнымъ привлечь къ осуществленію этой задачи самихъ воиновъ-украинцевъ, для чего, по соглашенію съ Центральной Радой, могутъ быть командированы особые делегаты украинцы, которые будутъ состоять при кабинетѣ военнаго министра, генеральномъ штабѣ и верховномъ главнокомандующемъ. Что касается военныхъ украинскихъ комитетовъ на мѣстахъ, то таковые осуществляютъ свои функціи на общихъ основаніяхъ, причемъ ихъ дѣятельность должна быть согласована съ дѣятельностью другихъ военно-общественныхъ организаций».

Телеграмма подписана Керенскимъ, Терещенко и Церетелію.

Другий Універсал Центральної Ради.

Громадяне землі української!

Представники Временнаго Правительства повѣдомили насъ про ті певні заходи, якихъ Временне Правительство має вжити в справі управління на Украині до Учредительнаго Зібрання. Временне Правительство, стоючи на сторожі завойованої революційнимъ народомъ волі, визнаючи за кожнимъ народомъ права на самоопредѣлення, односячи остаточне встановлення форми його до Учредительнаго Зібрання, — простягає руку представникамъ української демократіі — Центральной Раді, — закликає, в згоді з ним, творити нове життя України на добро всієї революційної Росіі.

Ми, Центральна Рада, яка завжди стояла за те, щоб не одділяти Україну од Росіі, щоб вкупі з усіма народами її працювати до розвитку та добробуту всієї Росіі і до єдности демократичнихъ силъ її, з задоволеннямъ приймаємо закликъ правительства до єднання і оповіщаємо всіхъ громадянъ України:

Українська Центральна Рада, обрана українськимъ народомъ черезъ його революційні організації, невабромъ поповниться на справедливихъ основахъ представниками іншихъ народівъ, що живуть на Украині, від

Второй Універсалъ Центральной Рады.

«Граждане земли украинской! Представители Временнаго Правительства сообщили намъ о тѣхъ конкретныхъ мѣропріятіяхъ, которыя Временное Правительство предполагаетъ ввести въ дѣлѣ управления Украиной до Учредительнаго Собранія. Временное Правительство, стоя на стражѣ завоеванныхъ революційнымъ народомъ свободъ, признавая за каждымъ народомъ право на самоопредѣленіе и относя окончательное установленіе формъ его къ Учредительному Собранію, протягиваетъ руку представителямъ украинской демократіі — Центральной Радѣ — и призываетъ въ согласіи съ ними творить новую жизнь Украины на благо всей революційной Росіі. Мы, Центральная Рада, всегда стояли зато, чтобы не одділять Украину отъ Росіі, чтобы вместе со всеми народами ея стремиться къ благоустройству и развитію всей Росіі и къ единству ея демократическихъ силъ, — съ удовлетвореніемъ принимаемъ призывъ Правительства къ єднанію и оповіщаемъ всехъ гражданъ Украины: Украинская Центральная Рада, избранная украинскимъ народомъ, въ лицѣ его революційныхъ организаций, вскорѣ будетъ пополнена на справедливыхъ основа-

их революційних організацій,—і тоді стане тим єдиним найвищим органом революційної демократії України, який буде представляти інтереси всієї людності нашого краю.

Поповнена Центральна Рада виділить наново з свого складу окремий відповідальний перед нею орган—Генеральний Секретаріат, що буде представлений на затвердження Временного Правительства, яко носитель найвищої крайової влади Временного Правительства на Україні.

У цій органі будуть об'єднані всі права і засоби, щоб він, як представник демократії всієї України і разом з тим, як найвищий крайовий орган управління, мав змогу виконувати складну роботу організації та впорядкування життя всього краю в згоді з усією революційною Росією.

В згоді з іншими національностями України і працюючи в справах державного управління, як орган Временного Правительства, Генеральний Секретаріат Центральної Ради, твердо ітиме шляхом зміцнення нового ладу, утвореного революцією.

Прямуючи до автономного ладу на Україні, Центральна Рада, в згоді з національними меншостями України, підготує проекти законів про автономний устрій України для внесення їх на затвердження Учредительного Зібрання.

Вважаючи, що утворення крайового органу Временного Правительства на Україні забезпечує бажане наближення управління краєм для потреби місцевої людності в можливих до Учредит. Зібрання межах і визнаючи, що доля всіх народів Росії тісно зв'язана з загальними здобутками революції, ми рішуче ставимося проти замірів самовільного здійснення автономії України до Всеросійського Учредительного Зібрання.

Що торкається до комплектування українських військових частин, то для цього Центральна Рада матиме представників при кабінеті військового міністра, при генеральному штабі і верховному головнокомандуючому, які будуть брати участь в справах комплектування окремих частин виключно українцями, поскільки таке комплектування, по определению військового міністра буде являтися з технічного боку можливим без порушення боєспособності армії.

Оповідючи про це громадян України, ми твердо віримо, що українська демократія, яка передала нам свою волю, разом з революційною демократією всієї Росії та її революційним Правительством, прикладе всі свої сили, щоб довести всю державу і зокрема Україну до повного торжества революції.

У Києві, 1917 р. 3 липня.

ніях представителями других народностей, живущих на Україні в лиці їх революційних організацій,—і тоді стане тям єдиним, висшим органом революційної демократії України, який буде представляти інтереси всего населения нашего края. Пополненная Центральная Рада выделит наново из своей среды особый ответственный перед ней орган—Генеральный Секретариат, который будет представлен на утверждение Временного Правительства в качестве носителя высшей крайовой власти Временного Правительства на Украине. В органе этом будут сосредоточены все права и средства, чтобы он, как представитель демократии всей Украины, и вместе с тем, как высший крайовой орган управления, мог выполнять сложную работу организации и устройства жизни всего края в согласии со всей революционной Россией. В согласии с другими национальностями Украины и действуя в области государственного управления, в качестве органа Временного Правительства, Генеральный Секретариат Центральной Рады будет твердо идти по пути закрепления нового строя, созданного революцией. Стремясь к автономному устройству Украины, Центральная Рада, в согласии с нацией, меньшинствами Украины будет готовить проект законов об автономном устройстве Украины, для внесения на утверждение в Учредительное Собрание. Считая, что создание крайового органа Временного Правительства на Украине обеспечит желательное приближение управления краем к нуждам местного населения в границах, возможных до Учредительного Собрания и полагая, что судьбы всех народов России тесно связаны с общими достижениями революции,—мы решительно отвергаем попытки самочинного осуществления автономии Украины до Всероссийского Учредительного Собрания. Что касается комплектования украинских воинских частей, то Центральная Рада будет иметь своих представителей при кабинете военного министра, при генеральном штабе и верховном главнокомандующем, для участия в деле комплектования отдельных частей исключительно украинцами, поскольку такая мера, по определению военного министра, будет представляться с технической стороны возможной без нарушения боеспособности армии.

Оповеждая об этом гражданам Украины, мы твердо верим, что украинская демократия, вручившая нам свою волю, вместе с революционной демократией всей России и ее революционным Правительством, приложит все силы, чтобы довести всю страну и в частности Украину до окончательного торжества революции.

Киев 3 июля 1917 г.

Война и миръ.

Наша армія перешла в наступление.

Но не для захватовъ, не для угнетенія или полученія контрибуцій льється теперъ кровъ на поляхъ сраженія.

Русское правительство, русский народ давно являл предъ лицомъ всего міра свои цѣли и задачи.

Пусть каждый народъ живетъ на своей землѣ, признавая какую ему угодно власть.

Какъ извѣстно, совѣтъ рабочихъ и солдатскихъ депутатовъ обратился къ пролетаріату всехъ народовъ съ призывомъ къ миру безъ аннексій. Нѣмецкій про-

летаріатъ оставилъ этотъ призывъ безъ оффиціального отвѣта. Только вождь большинства нѣмецкой рабочей партіи Шейдеманъ опубликовалъ, наконецъ, мнѣніе своихъ товарищей о мирѣ. Они согласны на миръ безъ земельныхъ захватовъ. Но только надо изменить границы государствъ. Какъ изменить, въ чью пользу,—не сказано прямо. Но ясно и безъ того: въ пользу Германіи. А главное, надо ей вернуть все колоніи, т. е. заморскія владѣнія. Они согласны и на миръ безъ контрибуцій, т. е. безъ денежныхъ поборовъ. Оно и понятно, во время войны нѣмцы успѣли ограбить все, что можно было—и деньги, и имущество. Какъ разъ изъ Румыніи сообщаютъ, что они на-

Відзначення проголошення УНР. Київ. 7 листопада 1917 р.
Інтернет-ресурс.

9 19

1917

Дорогий Ілю Любимовичу!

Мабуть чулидемає з німаи
тама декупама з Мималом
Уреду. Але голоче - ка? Оти-
ижиі голоче ка? ^{ка?} ^{ка?} ^{ка?} ^{ка?}
на камао ви? голоче, кама-
се Ви, дорогий. Голоче ка?
кама! Ролоче ка, ка кама-
маи зик кама. Кама кама,
кама кама. Але кама з
кама кама кама! кама кама
кама кама від кама - кама ка-
ма кама кама, кама, кама

Лист М.С. Грушевського до І.Л. Шрага з проханням виїхати як депутата до Тимчасового уряду.

1917 р.

Держархів Чернігівської обл., ф.1081, оп.1, спр.56, арк.9, 9зв.

98

процес урядом до Києва, щоб
порадитись з комітетом
з Києва по іста-
ти історію до Переяславу.

Судячи з переказів ваян.

Французьки Російська.

Ваш М. Трушевський

МІНІСТЕРСТВО
ФІНАНСОВИХ СПРАВ
УКРАЇНСЬКОЇ
НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ

ОБІЖНО.

4

1 березня 1918 р.

№ Ж 1.

Начальникам всіх фінансових установ, Фінансових (Казенних) Палат, Державного Банку, Контор та Відділів цього Банку, Державних Скарбниць (Казначейств), Ощадних (Сберегательних) Кас і Акцизних Управлінь.

*Накази
9. 12. 18*

Народне Міністерство Справ Фінансових пропонує Вам замінити в доручених Вам установах всі вивіски, написи, оголошення і т. и., існуючі на російській мові, відповідними на мові українській. Всі бланки, книги, печатки і штампі, що заготовлялись власним распорядженням, замінити відповідними з текстом українським, користуючись тимчасово до заготовки нових на мові українській існуючими. Цінні бланки, бланки для справоздань, рахункові книги і т. и., котрі заготовлялись досі Центральними Установами і розсилались по належності, будуть в свій час вироблені на українській мові і надіслані для заміни існуючих.

Все діловодство, справоздання і листування повинні вестись українською мовою. А для того всі начальники вище названих закладів повинні негайно ужити заходів до навчання підлягаючих їм урядовців української мови. Тому дозволяється запросити відповідних учителів української мови, а також придбати для працівників закладів належні підручники [словники, граматики і т. и.], зробивши сі трати на канцелярські кошти.

Далі Н. Міністерство пропонує негайно вавісити в закладах на видкому місці, в рямці під склом, IV Універсал Центральної Ради, а також Герб Української Народної Республіки на жовто-блакитному полі, який буде надісланий у своєму часі.

Всі оголошення і распорядження Російського Уряду, які були виставлені для відомости громадянства, зняти, замінивши їх відповідними распорядженнями Уряду Української Республіки.

Про виконання цього довести до відома Н. Міністерства Фінансових справ.

В. об. Н. Міністра справ Фінансових *М. Ткаченко.*

Циркуляр Міністерства фінансів ЦР про переведення листування і діловодства у фінансових установах з російської мови на українську.

1 березня 1918 р.

Держархів Чернігівської обл., ф.138, оп.1, спр.86, арк.4.

ДЕРЖАВНИЙ БАНК
УКР. НАР. РЕСПУБЛІКИ

Оббіжно.

ВИДІЛ
КРЕДИТОВИХ БІЛЕТІВ

Конторам, Відділам і Скарбницям

8 квітня 1918 р.

№. 16

Handwritten: Ан Рухав

На підставі закону, ухваленого Центральною Радою 30 березня 1918 р. випускаються нові паперові грошові знаки вартостью в 5, 10, 25 і 50 карбованців під назвою: „Знаки Державної Скарбниці“, за підписом Директора згадані Скарбниці.

Pro випуск в обертання знаків Державної Скарбниці в 5, 10, 25 і 50 карбованців вартости

З 6-го квітня с. р. згадані знаки, вартостью в 50 карбованців, випущені Київською Конторою Державного Банку, потім, по мірі виготовлення, вони випускатимуться і инши установами Банку і Скарбницями.

Зразки цих знаків висилатимуться до Контор та Відділів, по мірі їх вироблення.

Знаки ці повинні лічитися гідними доти, поки на них зостаються цілими: підпис Директора та ³ / 4 їх більшини.

З огляду на це, Державний Банк пропонує Конторам, Відділам та Скарбницям:

- 1) Надіслані знаки згадані вартости, після одновідавального перегляду, поставити в рахунок капіталу до обертання (зачислити в оборотную кассу).
- 2) Приймати ці знаки до виплати і до обміну з дня випуску їх з Київської Контори.
- 3) Знаки, які надійдуть в каси Відділів та Скарбниць, видавати як у виплату, так і у обмін незалежно від того, чи випускає ця інституція такі знаки, чи ні.
- 4) Всі обороти з цими знаками треба зазначувати як по книгам, так і по відомостям про готівку каси окремо.
- 5) Пожевані знаки Державної Скарбниці, після накладання на них знаків знищення, належить вислати в Київську Контору порядком, встановленим оббіжником 10 січня 1918 р. під № 7 закли українських карбованців.

Handwritten: И

Примірник цього оббіжника належить надіслати в місцеву Фінансову Палату

Оригінал підписали: В. об. Директора Державного Банку В. Ігнатович і за Директора Виділа: Лавровський.

Циркуляр Держбанку про випуск паперових грошей під назвою «Знаки Державної Скарбниці».

5 квітня 1918 р.

Держархів Чернігівської обл., ф.1011, оп.1, спр.139, арк.39.

ГРАМОТА

КО ВСЕМУ УКРАИНСКОМУ НАРОДУ.

ГРАЖДАНЕ УКРАИНЫ!

Всѣмъ Вамъ, казаки и граждане, известны происшествія послѣдняго времени, когда ключомъ лилася кровь лучшихъ сыновъ Украины и снова возродившаяся Украинская Держава стояла на краю гибели. Спаслась она благодаря сильной поддержкѣ центральныхъ державъ, которыя, будучи вѣрны своему слову, продолжаютъ бороться и до сего времени за цѣлость и спокойствіе Украины.

При такой поддержкѣ у всѣхъ родилась надежда, что начнется возстановленіе порядка въ Государствѣ и экономическая жизнь Украины войдетъ наконецъ въ нормальное русло, но надежды эти не оправдались.

Бывшее украинское правительство не осуществило государственнаго строительства Украины, такъ какъ было къ этому совершенно не способно.

Беспорядокъ и анархія продолжаютъ на Украинѣ, экономическая разруха и безработица увеличиваются и распространяются съ каждымъ днемъ и наконецъ для богатѣйшей когда-то Украины встаетъ грозный призракъ голода. При такомъ положеніи, которое угрожаетъ новой катастрофой Украинѣ, встревожились всѣ трудовыя массы населенія, которыя выступили съ категорическими требованіями немедленно создать такую государственную власть, которая была-бы способна обезпечить населенію спокойствіе, законъ и возможность творческой работы.

Какъ вѣрный сынъ Украины, я рѣшилъ отозваться на этотъ призывъ и взять на себя временно всю полноту власти.

Настоящей грамотой я объявляю себя Гетманомъ всей Украины.

Управление Украиной будетъ проводиться черезъ посредство назначеннаго мною Кабинета Министровъ и на точномъ основаніи прикладываемыхъ при этомъ законовъ о временномъ государственномъ устройствѣ Украины.

Центральная и Малая Рады, а также и всѣ Земельные Комитеты съ настоящаго дня распускаются. Всѣ Министры и Товарищи увольняются. Всѣ остальные чиновники, работающіе въ государственныхъ учрежденіяхъ, остаются на своихъ должностяхъ и должны продолжать исполненіе своихъ обязанностей.

Въ ближайшее время будетъ изданъ законъ, устанавливающій порядокъ выборовъ въ Украинскій Сеймъ.

До того я буду твердо стоять на стражѣ порядка и законности въ Украинской Державѣ, буду требовать немедленнаго исполненія всѣхъ государственныхъ распоряженій и буду поддерживать авторитетъ власти, не останавливаясь даже передъ самыми крайними мѣрами.

Права частной собственности, какъ фундаментъ культуры и цивилизациа, возстановляются въ полномъ объемѣ и всѣ распоряженія бывшаго украинскаго правительства, а также временнаго правительства Россійскаго отмѣняются и уничтожаются.

Возстановляется полная свобода совершенія купчихъ по покупке и продажѣ земли. вмѣстѣ съ тѣмъ будутъ приняты мѣры къ отчужденію земель по дѣйствительной ихъ стоимости у крупныхъ собственниковъ, для надѣленія земельными участками малоземельныхъ хлѣборобовъ. Одновременно будутъ твердо обезпечены права рабочаго класса. Особенное вниманіе будетъ обращено на улучшеніе правового положенія и условий труда железнодорожныхъ служащихъ, которые, при исключительно тяжелыхъ условіяхъ, ни на одинъ часъ не оставляли своей отвѣтственной работы. Въ области экономической и финансовой возстановляется полная свобода торговли. Открывается широкій просторъ частному предпріятію и инициативѣ.

Предвижу всю трудность стоящей передо мною работы и молю Бога дать мнѣ силу, чтобы достойно исполнить то, что я считаю своей обязанностью передъ родной Украиной въ настоящее исключительно критическое для неѣ время.

Мнѣ далеки и чужды какія бы то ни было личныя побужденія и главной своею цѣлью я ставлю пользу и благо народа и всѣмъ намъ дорогой Украины.

Въ этомъ сознаніи призываю всѣхъ Васъ, гражданъ и казаковъ, Украины безъ различія національности и вѣроисповѣданія помочь мнѣ и моимъ работникамъ и сотрудикамъ въ нашемъ общемъ чрезвычайно отвѣтственномъ дѣлѣ.

Гетманъ всей Украины Павелъ Скоропадскій.

Печатано въ Черниговской Губернской Типографіи 1918 года.

О П И С О К

302

складових адміністративних частин Української Народної Республіки в межах абсолютної більшості розселення Української людности по повітам.

- 1. КИЇВЩИНА: Київський, Бердичівський, Васильківський, Звенигородський, Канівський, Липовецький, Радоми-
ський, Сквирський, Таращанський, Уманський, Черкас-
ський та Чигиринський.
- 2. ПОДІЛЛЯ: Кам. Подільський, Балтський, Брацлавський,
Винницький, Могилівський, Ольгопольський, Гайсин-
ський, Летишевський, Дитинський, Проскурівський, Уши-
нський, Ямпільський.
- 3. ЧЕРНИГІВЩИНА: Чернігівський, Борзенський, Глухівський,
Городнянський, Козелецький, Ковтосівський, Кролевець-
кий, Новгород-Сіверський, Ніжинський, Остерський та
Бессидький.
- 4. ВОЛИНЬ: Житомирський, Володимир-Волинський, Дубенський,
Заславський, Ковельський, Кременецький, Луцький, Но-
воград-Волинський, Овручський, Острозький, Ровен-
ський та Старокопачинський.
- 5. ПОЛТАВЩИНА: Полтавський, Гадяцький, Зіньківський, Золо-
тоношівський, Євбодзький, Константинопольський, Кре-
менчуцький, Бодвицький, Дубенський, Маргородський, Пе-
реяславський, Ширяцький, Прилуцький, Роменьський, Хо-
рольський.
- 6. ХАРЬКІВЩИНА: Харківський, Ахткрський, Богодухівський,
Валківський, Вовчанський, Змиївський, Ізюмський, Ку-
п'янський, Лебедівський, Старобільський та Сумський.
- 7. КАТЕРИНОСЛАВЩИНА: Катеринославський, Євксандрійський,
Вахуцький, Верхньодніпровський, Маріупольський, Но-
вомосковський, Павлоградський, Славяносербський.
- 8. ХЕРСОНЩИНА: Херсонський, Євксандрійський, Білосавтгород-
ський, Одеський, Євксандрійський, Тараспольський.
- 9. ТАВРІЯ: Бердянський, Дніпровський, Молітопільський.
- 10. КУРЬНИ: Грайворонський, Ново-Оскольський, Бутівський
Суджанський.
- 11. ХОЛМЩИНА: Холмський, Білівський, Володавський, Грубешів-
ський, Константинопольський, Томашівський.
- 12. ВОРОНІЖЩИНА: Вручанський, Богучарський, Валуйський,
Острогозький, Павливський.
- 13. ДОНЩИНА: Таганрогський.
- 14. ГОРОДИЩИНА: Частина Білзьського, Берестейський, Кобрин-
ський, частина Бружанського кордон: Сарнаки, Мель-
ник, Кам'янець-Літовський, Високо-Літовський, Пружани,
Високопольське озеро.

В стані вирішення конвенції, що зараз відбувається та згідно III Універсалу Української Центральної Ради та-
кож і території тих губерній та областей де українська по-
сілість більша, по виявленню організованої волі народу тих
земель -- також числимо:

15. МІТНИЩИНА: Ізяславський та Мозирський.

203

- 16. КУБАНЬ: Темюкський, Ейський та Катеринодарський.
- 17. БЕСАРАВІЯ: Хотинський та Ажкерманський.
- 18. СТАВРОПОЛЬЩИНА: Благодаринський та Святхристівський
- 19. ЧОРНОМОРІЯ: Новоросійський, Туапсієвський та Сочинський.
- 20. КРИМ.
- 21. ЧЕРНІГОВЩИНА: Стародубський, Мглинський, Суражський.
- 22. КОЛМЕНИНА: Білгородський та Замостський.
- 23. ДОНЩИНА: Частина Ростовського.

Помішник Діловода *Затвердила*

Купон білета Державної Скарбниці

Дійсний на прожиток 10 літ

5

1 липня 1920 р.

90 шариб

5

Серія I

№ 039889

Купон білета Державної Скарбниці

Дійсний на прожиток 10 літ

6

2 січня 1921 р.

90 шариб

6

Серія I

№ 039889

Купон білета Державної Скарбниці

Дійсний на прожиток 10 літ

7

1 липня 1921 р.

90 шариб

7

Серія I

№ 039889

Купон білета Державної Скарбниці

Дійсний на прожиток 10 літ

8

2 січня 1922 р.

90 шариб

8

Серія I

№ 039889

50

1918

3,60

Б Л Е Т

Державної Скарбниці

ДЕРЖАВСЬКА ГОСКОСВІД

Державна Скарбниці
Букарини Мовчанова

№ 039889

Серія I

Білет дієсний по
1 січня 1933.

50

1918

3,60

П'ЯТЬ ГРИВЕНЬ

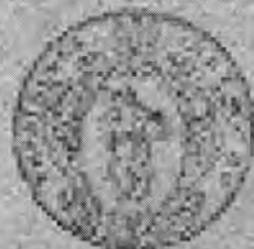

5 гривень 5

Всі випущені до обороту розмінні знаки забезпечені Державними Кредитовими Більгами і Знаками Державної Скарбниці, депонованими у Державному Банку, і обмінюються на кредитні більги вартості не менш 500 гривень.

Серія С. А. 1.

РОЗМІННИЙ ЗНАК
ДЕРЖАВНОЇ СКАРБНИЦІ
У. Н. Р.

5 ГРИВЕНЬ 5

Серія С. А. 1.

Григорій Григорій
Григорій Григорій

ЗНАК ДЕРЖАВНОЇ СКАРБНИЦІ

50
КАРБОВАНЦІВ

*Директор Державної
Скарбниці Лавро м.м.*

АБ 1 210

ХОДИТЬ НАРІВНІ З КРЕДИТОВИМИ БІЛЕТАМИ

АБ 1 210

Скоропадський П.П. – Гетьман Всієї України з 29 квітня 1918 р. по 14 грудня 1918 р.
Інтернет-ресурс.

Грушевського М.С. – Голова Української Центральної Ради УНР з 27 березня 1917 р.
по 29 квітня 1918 р.
Інтернет-ресурс.

ПУ-04

Винниченко В. К. – Голова Генерального Секретаріату Української Центральної Ради у червні 1917 р. – січні 1918 р.
ЦДКФФА України ім. Г. С. Пшеничного, од. обл. 0-183530.

Передплата
місячно 24 К.
Поодинокі
числа
в Станиславові
60 сот.
Дешеве 80 сот.

РЕПУБЛІКА

виходить щодня, крім понеділків.

Головна
й адміністрація:
Станиславів,
лім Дирекції
залізниць
III поверх.

Ч. 1.

Станиславів, неділя 2. лютого 1919.

Рік I.

УРЯДОВИЙ ВІДДІЛ.

Українсько-польські переговори про перемир'я.

Одержувмо отсей урядовий комунікат:

Дня 19. січня предложила англійська військова місія, перебуваюча у Львові, Начальній Команді українського війська своє посередництво в цілях піввазання українсько-польських переговорів про перемир'я. Начальна Команда українського війська вислала наслідком того пропозиції своїй відпоручників до Львова, де вони стрінулися зі згаданною місією.

Представниками місії були поставлені українським відпоручникам отсі питання: чи українська Начальна Команда згодилась-би заключити з польською стороною на основі установлення демаркаційної лінії між обома сторонами — та друге питання, як Українці хотять уладити своє відношення до польських меншостей.

Про се пропозиція донесла Начальна Команда Державному Секретаріатові, який вислав черз Начальну Команду свою відповідь під адресою англійської місії отсеого змісту:

Державний Секретаріат бажає теж покінчити проливу крові, до якого дала привід тільки польська сторона, повставши з оружжя в руці проти української держави, утвореної на українській етнографічній території по думці засад Вільсона. Тому Державний Секретаріат не протиється заключенню перемир'я з польською стороною, для тої цілі кладе як тимчасову демаркаційну лінію між польськими і українськими військами лінію ріки Сяну з тим застереженням, що та лінія не буде пересуджувати західної границі української держави, але матиме чисто мілітарне значіння на час перемир'я, себто до часу означення границь мировим конгресом або на основі порозуміння обох народів.

Що до відношення Українців до польських меншостей Державний Секретаріат заявляє, що стоить ценохитно на нериспіві становищі Української Національної Ради: дати всім національним меншостям держави свободу повного національного, культурного і економічного розвитку.

„РЕПУБЛІКА“.

Не зважаючи на цілий ряд часописів, які виходять по різних містах нашого краю, громадянство наше, після застановлення наслідком ворожого наїзду на Львів „Діла“ й „Українського Слова“, чим раз то емпілічне відчувало потребу одного центрального органу, який бувби висловом громадської думки цілої Західної Области Української Народньої Республіки — бушних австро-угорських провінцій: Галичини, Буковини й Закарпатської України.

Орган такий хоче звети „РЕПУБЛІКА“.

Бажаючі стати органом загалу західно-українського республіканського громадянства, „РЕПУБЛІКА“ буде, розуміється, часописом республікансько-демократичним і безпартійним. На сторінках його знайде вивіліт всяка думка, яка не суперечить основним принципам республіканізму і демократизму, яка добро загалу етанитиме вище над партійний чи иний який догматизм. Він хоче бути трибуною для вільного вислову кожного щирого громадянина Української Народньої Республіки без огляду на його партійне переконання, національну чи конфесійну приналежність.

Передоєм одначе „РЕПУБЛІКА“ етанитиме рішуче на становищі української державности — повної державної незалежности всіх українських земель від Кавказу по Карпати, повної державної суверенности українського народу від Кубані по Тисю і Сян.

Українська державність — отсе критерій, який часопис наш прикладатиме виключно і до нього. Все, що матиме на цілі скріплення Української Республіки, знайде на сторінках його вільне призначіння і як емпілічне підвертя; все, що може шкідти їй на шкоду — безоглядний осуд і безощадне поборовавання. Інтерес Української Народньої Республіки передоєм — salus Reipublicae suprema lex!

Стійки про дійний бік „РЕПУБЛІКИ“.

Що-ж тикається самого укладу змісту й технічної сторони часопису, то тепер зазначимо тільки загально отсе: часопис наш старатиметься і змістом і технічною стороною йти вповні по лінії інтересу читачів. В тій цілі редакція зробить все можливе, щоби часопис відповів своїйму завданню.

З окрема скажемо ще, що бажаючи інформувати наш загал про те, як будувється споя українська державність й які норми установляє вона для його, „РЕПУБЛІКА“ подаватиме постійно в Урядовому Відділі виконіні розпорядки українського республіканського правительства — областного і центрального. В інших відділах часопис наш буде старатися подавати все, що повинно знати наше громадянство, щоби зорієнтуватися, як слід, в красивих, державних і світових подіях.

Війна за визволення Західної України.

Офіційне повідомлення Українського Генерального Штабу з дня 30. січня 1919.

На північ від Львова: Наши частини перейшли в проти-наступ і після горячого бою заняли Кристинопіль і Острів. Ми знищили 7-ий полк уланів. Командант бригади Бардецький і ще 1 підполковник забиті. Поляки самими забитими стратили 200 чоловік. Ми заняли багато мушкетів і харчу. Тепер ведеться наступ на Белз.

Коло Львова: досить сильна артилерійська стрілянина. Замічено, що від часу перебування англійської місії у Львові, польська артилерія не стріляла з „Цитаделі“.

На південь від Львова: На-

ші знищили залізничний тунель на лінії Львів—Перемішля у Медичі.

Увага: Відходячі польські війська в районі Кристинопіль-Острів і Белз запалили всі села. Меншаків робують до чиста; навіть забирають останню одіж.

з дня 31. січня 1919.

На північ від Львова: Під сильним натиском Поляків ми залишили Белз. Задля занятого бою Поляки понесли великі страти. Поляки уперили і наступ на Сокаль з боку Зарича і Заболотців. Коло Зарича горячий бій.

Начальник штабу укр. військ, полковник Мишко-Ковський.

Інформація УТА у газеті "Республіка" про святкування у Києві злуки Західноукраїнської Народної Республіки з Українською Народною Республікою.

2 лютого 1919 р.

ЦДАВО України, Ф.3505, оп.1, спр.6, арк.13в., 2.

63.3 (ЧУНР) 79

АКТ ЗАЛУКИ

УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ

І ЗАХІДНО-УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ

ЗУНР

СВІТАНИ
КАРТИ
ДОКУМЕНТИ

КИЇВ 2008

МАТЕРІАЛИ УКРАЇНСЬКОГО ІНСТИТУТУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ

Маніфестація на вулиці Хрещатик у Києві. Лютий-березень 1917 р.

Демонстрація на розі вулиці Хрещатик і Бібіковського бульвару в Києві. Березень 1917 р.

Українська демонстрація на Софійській площі в Києві. 1 квітня 1917 р.

Українська маніфестація в Києві. Літо 1917 р.

ЧЕТВЕРТИЙ УНИВЕРСАЛ

УКРАЇНСЬКОЇ ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ.

Народе України!

Тисяч спомог, волею, словом стала на землі Українській Вілла Народна Республіка. Справилася колішня дания зрід батяків Троцьк, боріла за волюности і права трудящих. Але в який годину відродилась воля України. Чотири роки жодної війни зносили наш Край і дозирети, фабрики товарів не виробляють, авариї спинаються, забитиші розселили, гроші в ціні падають, хліба зменшилось, наступав голод. По краю розповсюдились ярби грабівників і злобів, особливо вони вбухували з фронту військові, сивиниши вранню ризик, заколот і руйну на нашій Землі. Через все це не могли відбуватись вибори в Українській Установі Збори в приписаний нам час і сі Збори, призначені на північний день, не могли відбуватись, щоб прийняти з наших рук нашу тимчасову військову революційну владу на Україні, установити далі в Народній Республіці новий і організувати нове Правительство. А тим часом, Петроградське Правительство Народних Комісарів, щоб повернути під свою владу Вілну Українську Республіку, опозицію війну Українці, і наслідок на нашій землі свої війська-красноармійські, большевистські,—які грабують хліб наших селян і без жалю плати вивозять його в Росію, не жальючи наших зерна, наготовленого на зерні, вбивають невинних людей, і єють скривд беззаконні, злобнішою, беззастовою.

Ми, Українська Центральна Рада, зробили все, щоб не допустити свої бробо-вильної війни двох сусідніх народів, але Петроградське Правительство не пішло нам на зустріч, і все далі тривала боротьба з нашими Народом і Республікою; зрід того, те саме Петроградське Правительство Народних Комісарів почався вивозити зерно і вичав на кошу війну, намагаючись до того не солідношою. Знов зачалося зло, знов нещасний трудовий народ повинен вкратці своє життя.

Ми, Українська Центральна Рада, обрали з'їздом селян, робітників і солдатів України, на те пристати ніяк не можемо, ніяких війн відрадувати не будемо, бо Український Народ хоче миру, і мир демократичний повинен бути як найшвидше. Але для того, щоб ні в Русіє не прийшло правительство, ні яке ніщо не ставало України на перешкоди установити той божаний мир, для того, щоб вести свій Край до ладу, до творчої роботи, до єдиних революцій та воли нашої, ми, Українська Центральна Рада, сповісно всіх громадян України: одних Українська Народна Республіка єдиного самостійного, а від кого незалежного Вільного Суверенного Державою Українського Народу. Зв'язок сусідніми державами як то: Росія, Польща, Австрія, Румунія, Туреччина та інші, ми хочемо жити в згоді і мирно, але ні одна з них не може отримувати в життя Самоїїї Української Республіки,—владу у ній буде належати тільки Народові України, іменем якого поназберується Українській Установі Збори, буде ризик ми, Українська Центральна Рада, представляючи робочого народу селян, робітників і солдатів, та інші вишочайший орган, який єдиний магне назву «Ради Народних Міністрів».

Насамперед, примусимо Правительство Республіки—нашої Ради Народних Міністрів—під свого дня вести розпочати весь кде переносити про мир з Центральними Державами ніякої самостійної і повности їх до ніяк, не заважати ні на які переходи з боку які-небудь інших частин бывшої Російської Імперії, і установити мир, щоб наш Край розпочав своє господарське життя в спокої і вгоді.

До так званих большевистів, та інших нападників, що шикать та руйнують наш Край, примусимо Правительство Української Народної Республіки тердо і рішуче виступити до боротьби з ними, а всіх громадян нашої Республіки опозиціє не даючи життя борючись добробут і свободу. Наша Народна Українська Держава повинна бути опозицієна од нападників з Петрограду нападників, які топчуть права Української Республіки.

Незмірно тяжка війна, розпочата буржуазними правительствами, тяжко звучала наш Народ, вже зничила наш Край, розбила господарство. Тепер току мусить бути кінець, з них, як армія буде демобілізуватись, примусимо одпускати де-яких після підтвердження мирних переговорів розпустити армію зовсім. Потім, замість постійної армії, виставити народну міліцію, щоб військо наше служило охороною робочого народу, а не баскаками озброєних верств.

Порушувати війну і демобілізацію місцевості мають бути віднесені до воєничої і заколом нашого Державного Скарбу. Коли воєни наші повернуться во кому, народні ради, волості, повітові та городські думи мають бути переобрані в час, який буде приписано, щоб і воєни наші мали в них голод, з тих часом, аби встановити на місцях таку владу, до якої б мали довіря і яка б опирається на всі революційно-демократичні версти народу. Правительство повинно закликати до співробітництва ради селянських, робітничих і солдатських депутатів, вибраних з місцевої людності.

В справі земельній коїчів, вибрана на останній сесії нашій, уже виробила закон про передачу всієї трудовому народові без винятку, прийнявши за основу есаування власності, соціалізацію землі, згідно з нашим постановою на восьмій сесії. Закон цей буде розглянуто за кілька днів в нашій Центральній Раді.

Рада Народних Міністрів вичав всіх заходів, щоб передача землі в руки трудящих ще до початку весняних робіт через земельні комітети неможливо відбулась.

Тепер, воли і всі багатства нашої землі добро Українському трудовому народу, передаючи в порятування Української Народної Республіки.

Вілла також вибрала на себе всі трудові реформи сили нашої країни. Виставлять заводів, фабрик, застєрени виробляти тілами те, що було потрібно для війни, і народ достався воєні без товарів. Тепер війні кінець. Отож примусимо Раду Народних Міністрів негайно приступити до передавання всіх заводів і фабрик на мирний стан, на виробництво продукції, потрібних насамперед трудящому масам.

Та єдиною вимогою єдиної вичав безробітних, а також і інвалідів. В Самоїїїїй Народній Республіці України не повинні терпіти ні один трудовий чоловік. Правительство Республіки має піняти приносити. Держава, має розпочати творчу роботу у всіх галузях, де всі безробітні могли б зайняти працю і прикласити своїм силам і—наши всіх заходів до забезпечення есауєних та потерпілих від війни.

За старого ладу торгівлі та ризик посередники наживали з білих пригноблених класів величезні капітали. Олігії Українська Народна Республіка бере в свої руки найважливіші галузі торгівлі і весь дохід з неї витратить на користь народу. За товариша, які будуть перевозитися з одного краю і вивозитися за кордон, буде доглядати сама Держава наша, щоб не було такої зоронечі, яку терплять найбідніші класи через спекулянтів. Правительство Республіки на визначенні свого примусимо зривити і представити на затвердження законів про це, а також про економію заклад, штурм, тогочасу і інших продуктів і товарів, а яких найбільше бракує прибуток у робочих класах, на користь негрудящихся.

Тепер примусимо встановити державно-народний контроль над всіма банками, які криєся, позичає негрудящим класам допомогами: виникнувши класи трудові. Олігії позичають кошти банкам для злидення позичкою зником на піддержку, приволого населення та розвиток народного господарства Української Народної Республіки, а не на спекуляції та ризик білішої експлуатації і шиків.

На території беззаконня, неспокійно з життя та незастови продукції росте нездоволення серед деякої частин людності. Тим нездоволенням користуються ризик темні сили і підбавлять неспокійні класи до старих поразок. Сі темні сили хочуть знову повернути всі наші народи під єдине царське ярмо Росії. Рада Народних Міністрів повинна рішуче боритися а усіля контр-революційними силами. А кожного, хто кахатиме до повстання проти Самоїїїї Української Народної Республіки, до повороту старого ладу, того карати, як за державну зраду.

Всі демократичні свободи, проголошені третім Універсалом, Українська Народна Республіка підтверджує, і з—окрема проголошує: у Самоїїїїй Народній Українській Республіці всі наші користуються правами національно-персональної автономії, призначених та інших законам 9-го січня.

Всього, чого з вичисленого і сім Універсала не вистигли зробити ми, Центральна Рада, в найбільшій чинності, те помо повершити, спровадити і до останнього порядку приведуть Українській Установі Збори. Ми примусимо всі громадяни наші проводити вибори до них як найшвидше, вжити всіх заходів, щоб паракуним тогочасні звичини як найкраще, щоб за кілька тижнів зібралась сі наша Установі Збори—вільний господар і впорядки Землі нашої—і закрили свободу, далі і добробут консенсуатні Незалежної Української Народної Республіки на добро всього трудового народу—тепер і на будищу.

Слово Найвищому нашому органі належати ризикати про фєдєративний есауєнізаційний республікам бывшої Російської держави.

До того часу всіх громадян Самоїїїїй Української Народної Республіки вичисно неможливо стати на сторожі добуті воли та прав нашого Народу і всіма силами борючись свою долю від всіх ворогів селянсько-робітничої Самоїїїїй Республіки Української.

Українська Центральна Рада.

Коді друкаря Р. К. Шумарини.

Четвертий Універсал Української Центральної Ради, яким проголошено незалежність Української Народної Республіки. 22 січня 1918 р.

Тимчасовий основний закон

про державну самостійність українських земель
бувшої австро-угорської монархії

ухвалені Українською Національною Радою на засіданні
дня 13. листопада 1918.

Артикул I.

Назва.

Держава, проголошена на підставі права самоозначення народів Українською Національною Радою у Львові дня 16. жовтня 1918 року, обнімаюча весь простір бувшої австро-угорської монархії, заселений переважно Українцями, має назву **Західно-Українська Народна Республіка**.

Артикул II.

Границі.

Простір Західно-української Народної Республіки покривається з українською суцільною етнографічною областю в межах бувшої австро-угорської монархії — то є з українською частиною бувших австрійських коронних країв Галичини з Володимирією і Буковини, та з українськими частинами бувших угорських етолиць (Комітатів): Сини, Шаріш, Земляни, Уг. Берег, Угоча і Марморос, — як вона означена на етнографічній карті австрійської монархії Карла барона Черніа *Ethnographische Karte der österreichischen Monarchie, entworfen von Karl Freiherrn Czernig, herausgegeben von der k. k. Direktion der administrativen Statistik, Wien 1855 Maasstab 1: 864.000*.

Артикул III.

Державна суверенність.

Отея державна територія творить самостійну Західно-українську Народну Республіку.

Артикул IV.

Державне заступництво.

Права влади іменем Західно-української Народної Республіки виконує весь ві народ через своє заступництво, вибране на основі загального, рівного, безпосереднього, тайного і пропорціонального права голосування без ріжнці пола. На сій самій основі мають бути вибрані

Установчі Збори Західно-української Народної Республіки. До часу зібрання Установчих Зборів виконує всю власть Українська Національна Рада і Державний Секретаріят.

Артикул V.

Герб і прапор.

Гербом Західно-української Народної Республіки є: Золотий м'яв на синім полі, обернений у свою праву сторону. Державний прапор є синьо-жовтий. Державна печать має довкола гербу напись: Західно-українська Народна Республіка.

ЗАКОН

з дня 21. листопада 1918 р. про тимчасову організацію судів і влади судейської.

До предложения Державного Секретаріату постановляє Українська Національна Рада:

§ 1.

Закони і розпорядки, на підставі котрих в бувшій австрійській державі виконувало судівництво, о скільки вони не противлять ся державности Західно-Української Народної Республіки остяють аж до їх зміни, зглядно знесення в правній силі і на їх підставі має ся дальше вести судівництво.

§ 2.

Всі закони і розпорядки, які мали на цілі охорону прав і інтересів бувшої австрійської держави, її армії та її органів, як також охорону прав і інтересів бувших її коронних країв, мають від тепер аналогічно приміювати ся для охорони прав і інтересів Західно-Української Народної Республіки, її армії та її органів.

§ 3.

Всі суди, які знаходять ся на території бувшого ц. к. висюого Суду кравового у Львові, стають судами Західно-Української Народної Республіки і є обовязані в її імені виконувати дальше спорове, неспорове і карне судівництво.

§ 4.

Всі агенди, бувшого ц. к. австрійського Міністерства судівництва переняя на області Західно-Української Народної Республіки Секретаріят судівництва, до якого будуть належати також іменовання судових урядників. Судів іменує Державний Секретаріят на предложенне Секретаря судівництва.

§ 5.

Артикули 1. 5., уступ 2. артикулу 6., артикул 12. і уступ 1. артикулу 13. основного закона з 21. грудня 1867. ч. 144. В. З. Д. про судейську власть аносить ся, та на їх місце входить в життя приписи сего закона.

§ 6.

Ц. к. Повітовий Суд буде знати ся „Повітовий Суд Західно-Української Народної Республіки“.

УКРАЇНА

перша нова часопись на землях визволеної галицької України. Виходить щотижня.

Жовква, субота 16. листопада 1918.

ПІД ОРУЖІЯ!

Український Нарде!

В сей хвили важить ся доля Твоя, доля Твоїх дітей, Твоїх вчуток і правлуків!

Ведла світова війна, в котрій пошло стільки крові і сльоз, в котрій промало стільки Твого добра — скінчила ся тим, що вона зруйнувала старий несправедливий порядок і заставила всі народи будувати новий.

Кожий народ має бути вільний і рівний, паном на своїй власній землі! Один народ не має вже більше панувати над другим — проголосив американський президент Вільзон, — тому, що теперішні великі нещастя шло не в чого першого не тільки в того, що одні народи панували і багатіли, другі служили і пиділи.

Австрійський цар у своїм маніфесті з дня 16-го жовтня пристає на всі домагання Вільзона і визнає всі неволе і в Австрії народи, щоби кожний на своїй землі утворив власну національну державу й обійняв свою частину спадку по Австро-Угорщині.

Всі австрійські народности кинулися будувати свої політичні кати. Не отамає поваду й український народ від Черемшля до Чернівці. Устами многотисячного збору мужик довіря проголосив він у Львові дні 19 жовтня свою державу незалежність і самостійність та поклявся Українську Національну Раду.

Австрійське правительтво признало Українську Національну Раду і вилвило дні 31 жовтня, що до пановання на землі заможкілий зваринцями ніхто не має права, тільки сам український народ.

На основі того права, признаного і Вільзоном і Австрією, займили українсько військо дні 1. падоліста Львів. Українська Національна Рада перейняла від австрійських властей найвищу управу українськими землями і приступила до будови Української Держави, в якій не було би жодної кривди і неволи.

Та вже в перших хвилях нашої нової держави підняв гомон злодій і завзятий противник українського народу. — Перед лицем цілого світа не позитидати ся біжжяки заявляти, що український народ не може бути вільний і рівний тільки, тільки мусить даліше бути військом майжема Польщі. Таким особам коротка чужинська загроза має право до самозащити, хоч і Українська Національна Рада признала Поля-

кам на українській землі повну рівноправність і свободу.

Та наші Поляки заявляють, що не хочуть з нами жити по братерські, тільки хочуть бути й далше нашими паніями, та ще ми мусимо їм служити.

Сей гань ворог нечесливий ще правда, та він ошляний, бо мав досі всю владу у своїх руках. Він доти не покине своїх протепей, доки ми не покажемо йому до очей, що у нас сила, що у нас єдність, порядок і право.

До того мусимо мати передусім своє військо, національну армію! Сих хоробрих і безсмертню славою окритих відділів, які в сій хвилі має під рукою Українська Національна Рада, за мало!

Тільки велика національна армія в цілім краю, зорганізована і готова, може перекопати всіх противників, що даремна їх злість і жадова панувати над нами!

Коли світ побачить, що український народ став збитому лавою як один муж і тримає в руках зброю, то загальний мировий конгрес, який збереть ся в найближшій часі для перебудови політичного ладу на світі, признає самостійність українського народу і відкине забаганки його ворогів.

Український Нарде!

Ми не кличемо Тебе на нову війну! Ми визнаємо Тебе тільки, щоб Ти зрозумів небезпеку хвилі, станув із зброєю в руці на сторожі Твого права, Твого майна, долі теперішнього і будущего покоління. Стільки проляг Ти найліпшою кровю за чужу справу, був вільний і хоробрий; постій же ще короткий момент за найсвятішій власні права, за найцінніше власне добро, за землю і волю!

Коли у нас буде велика національна армія, то трудна справа упорядкування нової держави зробить ся ошоро і логко; без великого війська запанував би нелад, а з нього скорпстали б тільки противники.

Тому кожний, що тільки здоровий, нехай виступоє оа до української армії!

Кому тільки доля Рідного Краю цинить на серці, кому не байдуже щастє дітей і внуків, хто не хоче ламцями, хто натоміють бажав собі справдішого ладу, хто не хоче більше жити в лідийного ладу, хто не хоче більше жити в воді, темноті і убожестві, бути визискуваним і поштуркуваним, той встав як осяй протестувати до українського війська.

Заклик до західноукраїнського населення стати на захист української державності. 16 листопада 1918 р.

УКРАЇНЦІ

перша нова часопись на землях висвободженої української землі. Виходить щотижня.

Жовква, середа 6. листопада 1918.

Український Народе!

Голосимо Тобі святу вість про Твоє авшолена з авквічної неволі. Від нині Ти господар своєї землі, вільний горожанин Української Держави.

Дня 19. жовтня Твоєю волею утворила ся на українських землях бувшої Австро Угорської монархії Українська Держава і її найвисша власть Українська Національна Рада. З нинішнім днем Українська Рада обняла власть в столицнім місті Львові і на цілій території Української Держави.

Український Народе!

Доля Української Держави в Твоїх руках. Ти станеш як непобідимий мур при Українській Національній Раді і відПреш всі ворожі замахы на Українську Державу.

Заки будуть установлені органи державної власти в законнім порядку, українські організації по містах, повітах і селах мають обняти всі державні уряди, кравці і громадські уряди і в імени Української Національної Ради виконувати власть.

Де сього ще не зроблено, дотеперішні неприхильні Українській Державі уряди мають бути усунені.

Всі жовірни української народности підлягають від нині виключно Українській Національній Раді і приказам установлених нею військових властей Української Держави. Всі вони мають стати на її оборону. Українських жовірів в фронтів відкинується ся отсим до ріаного краю на оборону Української Держави.

Все адбне до оружа українське населення має утворити боеві відділи, які або вйдуть в склад української армії, або на місцях оберігати-муть спокій і порядок, особливо мають бути оберігани веліаниця, почта і телеграф.

Всім горожанам Української Держави без різницї народности і віросповідання заповується ся горожанську, національну і віросповідну рівноправність.

Національні меншости Української Держави — Поляки, Жиди і Німці — мають вислати своїх відпоручників до Української Національної Ради.

Аж до видання законів Української Держави обовязують дотеперішні закони, на скільки вони не стоять в противенстві до основ Української Держави.

Як тільки буде забезпечене і укріплене існування Української Держави, Українська Національна Рада скличе на основі загально-го, рівного, безпосередного і тайного виборчого права Установчі Збори, які рішать про дальшу будучність Української Держави.

Склад утвореного Українською Національною Радою кабінету і його програму оголосить ся.

Український Народе!

Всі свої сили, все посвятити, щоб укріпити Українську Державу!

Львів, 1. падолиста 1918.

Українська Національна Рада.

Що обнять власти в Львові видала Укр. нац. Рада до населеня Львова таке оповіщенє.

До населеня М. Львова!

Волею українського народу утворила ся на українських землях бувшої Австро-угорської монархії.

УКРАЇНСЬКА ДЕРЖАВА.

Найвищою державною властю Української Держави є

УКРАЇНСЬКА НАЦІОНАЛЬНА РАДА.

З нинішнім днем Українська Національна Рада обняла власть в столицнім місті Львові.

На цілій території Української Держави. Дальші заридженя видадуть пильні і відповідні органи Української Національної Ради. Вважавать ся населення до ступню і послуху тм заридженям.

Стаття про створення ЗУНР у газеті «Україна». 6 листопада 1918 р.

ВІСТНИК

державних законів і розпорядків
Західної Области Української Народної Республіки.

1. Випуск.

Виданий 31. січня 1919.

Річник 1919.

Зміст: (ч. 1—7) 1. Ухвала У. Н. Р. про злуку Західно-Української Республіки з Українською Народною Республікою. — 2. Закон про спосіб оповіщення законів і розпорядків. — 3. Закони доповнячий статут У. Н. Р. — 4. Закон про Виділ У. Н. Р. — 5. Закон про невідваність членів У. Н. Р. — 6. Розпорядок в справі воякинів чинить осіб недовбаваних до військової служби. — 7. Розпорядок в справі виплати одноразового падавичайного додатку чинним урядникам і функціонерам державним, урядникам і функціонерам управління до смертності, вдовам і сиротам по них та робітникам авіаподорожників.

1.

Ухвала

Української Національної Ради з дня 3. січня 1919 р. про злуку Західно-Української Народної Республіки з Українською Народною Республікою.

Українська Національна Рада постановила:

Українська Національна Рада, виконуючи право самоозначення Українського Народу, проголосувє торжественно зєднанє з нинішним днем Західно-Української Народної Республіки з Українською Народною Республікою в єдну, одностєпну, суверенну Народну Республіку.

Зміряючи до найскоршого переведеня сеї злуки, Українська Національна Рада затверджує передиступний договір про злуку, заключений між Західно-Українською Народною Республікою і Українською Народною Республікою дня 1. грудня 1918 р. у Хвастові, та поручає Державному Секретаріатові негайно ровпочати перего-

вори в кївським правительством для сфіналізованя договору про злуку.

До часу, коли зберуть ся установчі збори зєдненої Республіки, законодагтну владу на території бувшої Західно-Української Народної Республіки виконує Українська Національна Рада.

До тогож самого часу цивільну і військову адміністрацію на агаданій території веде Державний Секретаріат, установлений Українською Національною Радою, як її виконуючий орган.

За Виділ Української Національної Ради:

Др. Гербачевський, в. р.

Др. Петрушинч, в. р.

2.

Закон

з дня 4. січня 1919 р. про спосіб оповіщення законів і розпорядків.

Українська Національна Рада постановила:

Ухвала Української Національної Ради
про злуку Західно-Української Народної Республіки
і Української Народної Республіки. 3 січня 1919 р.

ДИРЕКТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ
РЕСПУБЛІКИ.

ІМЕНЕМ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ.

ДИРЕКТОРІЯ ОПОВІЩАЄ НАРОД УКРАЇНСЬКІ, ПРО ВЕЛИКУ ПОДІЮ
В ІСТОРІЇ ЗЕМЛІ НАШОЇ УКРАЇНСЬКОЇ.

З-ГО СІЧНЯ 1919 РОКУ В М. СТАНІСЛАВОВІ УКРАЇНСЬКА
НАЦІОНАЛЬНА РАДА ЗАХІДНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБ-
ЛІКИ, ЯК ВИРАЗНИК ВОЛІ ВОЇХ УКРАЇНЦІВ В АВСТРІЙСЬКОЇ ІМ-
ПЕРІЇ І ЯК НАДІВНИЦЬ ІХНІХ ЗАКОНОДАВЧИХ ЧИНИХ, ТОРЖЕСТВЕН-
НО ПРОГЛОСИЛА ЗЛУКУ ЗАХІДНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕС-
ПУБЛІКИ З НАДНІПРЬНЯНСЬКОЮ УКРАЇНСЬКОЮ НАРОДНОЮ РЕСПУБЛІ-
КОЮ В ОДНОЦІЛЬНУ СУВЕРЕННУ НАРОДНУ РЕСПУБЛІКУ.

ВІТАЮЧИ З ВЕЛИКОЮ РАДІСТЮ ЦЕ ІСТОРИЧНЕ КРОК ЗА-
ХІДНИХ БРАТІВ НАШИХ, ДИРЕКТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕС-
ПУБЛІКИ УХВАЛИЛА ТУЮ ЗЛУКУ ПРИНЯТИ І ЗДІСНЯТИ НА УМОВАХ,
ЯКІ ЗАЗНАЧЕНІ В ПОСТАНОВІ ЗАХІДНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОД-
НОЇ РЕСПУБЛІКИ ВІД З-ГО СІЧНЯ 1919 РОКУ.

ОДНІНІ ВО ЄДИНУ ЗЛИВАЮТЬСЯ УТОЖИТІМ ОДІРВАНІ ОД-
НА ВІД ОДНОЇ ЧАСТИНИ ЄДИНОЇ УКРАЇНИ - ЗАХІДНО - УКРАЇНСЬ-
КА НАРОДНА РЕСПУБЛІКА / ГАЛІЦЬЩИНА, БУКОВИНА, І УГОРСЬКА
УКРАЇНА / І НАДНІПРЬНЯНСЬКА ВЕЛИКА УКРАЇНА.

ЗДІСНЯЮТЬСЯ ВІКОНЧЕНІ МРІЇ, ЯКИМИ ЖИЛИ І ЗА ЯКІ
УМІРАЛИ КРАЄЦІ СИМ УКРАЇНИ.

ОДНІНІ Є ЄДИНА НЕЗАЛЕЖНА УКРАЇНСЬКА НАРОДНА РЕС-
ПУБЛІКА.

ОДНІНІ НАРОД УКРАЇНСЬКІ, ВИЗВОЛЕНИ МОГУТЬСЯ
ПОРЯДОМ СВОЇХ ВЛАСНИХ СИЛ, МАЄ ЗМОГУ ОБ'ЄДИНАТИМИ ДРУЖ-
НИМИ ЗВОУМЛЯМИ ВОЇХ СВОЇХ ОЧІНІВ БУДОВАТИ НЕРОЗДІЛЬНУ
САМОСТІЛЬНУ ДЕРЖАВУ УКРАЇНСЬКУ НА БЛАГО І ЧАСТЯ БОГО-
ГО ІІ ТРУДОВОГО ЛЮДУ.

22 СІЧНЯ 1919 РОКУ

У М. КИЇВІ.

ГОЛОВА ДИРЕКТОРІЇ

ЧЛЕН ДИРЕКТОРІЇ

ЧЛЕН - СЕКРЕТАРЬ

КЕРУЮЧИМ СПРАВАМИ ДИРЕКТОРІЇ

Універсал Директорії Української Народної
Республіки про Злуку з Західно-Українською
Народною Республікою. 22 січня 1919 р.

Проголошення Акту Злуки українських земель на Софійській площі в Києві.
22 січня 1919 р.

Проголошення Акту Злуки УНР і ЗУНР у Києві. 22 січня 1919 р.

Молебень на Софійській площі в Києві з нагоди проголошення Акту Злуки УНР і ЗУНР. У центрі — Симон Петлюра та Володимир Винниченко. 22 січня 1919 р.

Урочисте проголошення Акту Злуки УНР і ЗУНР на Софійській площі в Києві. 22 січня 1919 р.

Свято з'єднання України в Калуші

8. 1. 1919

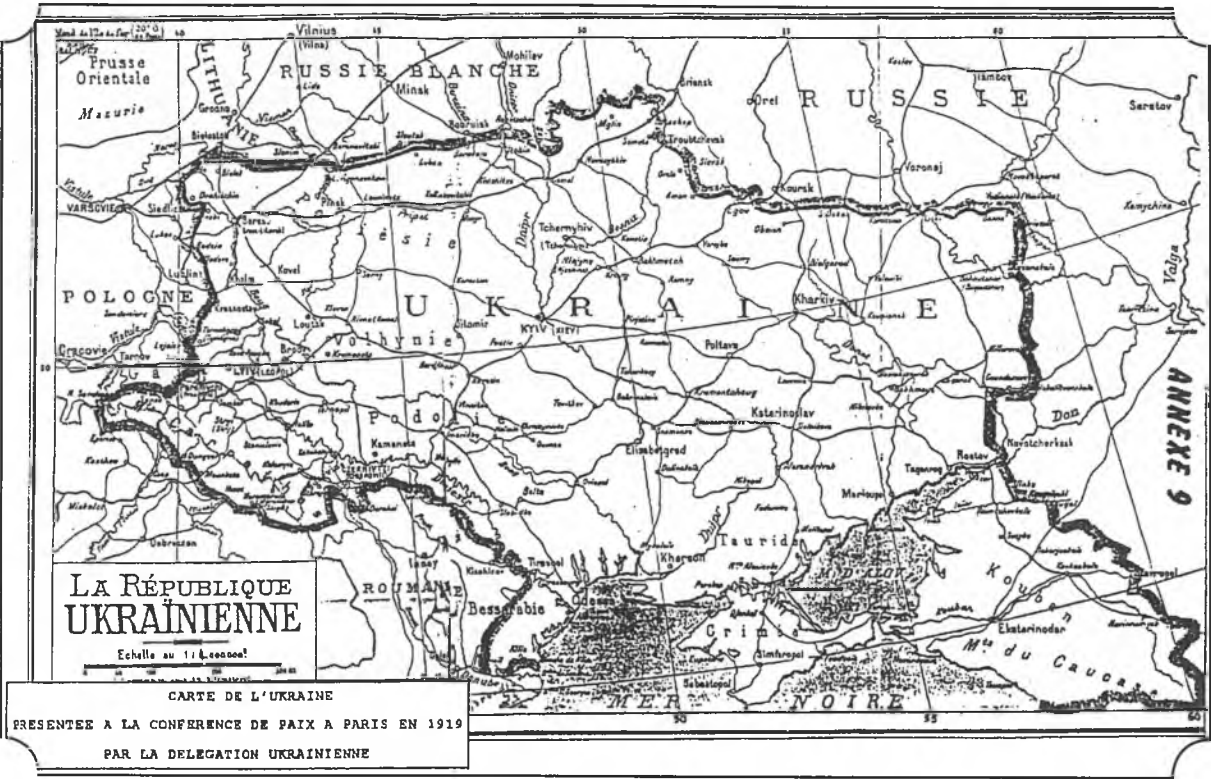

Свято з'єднання

України
в Калуші
дня 8. 1. 1919

Святкування Дня Злуки УНР і ЗУНР у місті Калуш. 8 січня 1919 р.

Французька карта Української Народної Республіки. 1919 р.

Українські національні барони
die ukrainischen Nationalbaronen

Український герб
Das Ukrainische Wappen

1644 1709

Гетьман І. Мазепа
Hetman I. Mazepa

ГЕТЬМАН БОГДАН ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ
Hetman Bohdan Chmelnytskyj

1593 1657

ГЕСХИСТЕ.
verändert, dessen Hauptstadt Kyjw
tatsächlich Reich zum Bestehen. Es
durch Mischung der Slawen mit
aufhalten, es wurde zerstört, und
Galizien von den Polen, die übrig
zur Ukraine der nachfolgenden
die ukrainische Nation zur Selbst
Völkerringe 1648. Hetman Ch
polys, als ein vollkommen autono
den Anstoß des Hetmans Mazep
die Autonomie der Ukraine. (170
diese russische Unterdrückung, G
gesellschaften und Verschlingung
Parteien mit Unabhängigkeitsbe
hebung des Sprachverbotens vom
erste Duma, das Wahlgesetz 190
der Ukrainer auch schlechter als
Schicksal trotz hartem polnischem
Völkerspartanaut. Es wird die 13
Autonomie, bleibt aber ihrem W
Bolschewiken, die Kyjw hat ei
26. Februar 1918). Weitererho
reaktionären Hetmans Simonpat
fall österrische Ukrains, Proklam
den Hetman, Einmalige Kyjwas
Erscheibung zur Verwirklichung von
mentend, sondern die Volk
erhalten, aber durch eine K
erstreben einen selbständ

УКРАЇНА у своїх етнографічних межах
DIE UKRAINA in ihren ethnographischen Grenzen

9. (22. Січня) 1918
Проглядешова Незалежності
Української Народної Республіки

Антропологічна табеля по академіку Волкову, Івановському й ин.
Anthropologische Tabelle nach Akademiker Wolkoff, Iwanowskij u. a.

9. (22.) Januar 1918
Proklamierung der Unabhängigkeit
der Ukrainischen Republik

Німецька карта Української Народної Республіки. 1918 р.

Свято злучення Галичини.

КИЇВ. 22-1. По відомостях із Станіславога по всій території Галичини відбуваються врочисті свята з приводу злуки всіх українських земель в одну Українську Народню Республіку. Селянство, робітництво, військо з національними прапорами, стробним порядком з музиками та співом національних пісень іде по декорованим національними українськими прапорами улицях і внаслідок пам'ятний день 3 січня. На святах виступає багато промовців, котрі в піднесених, палких словах пояснюють селянству, робітництву, вояцтву значіння цього великого свята для всього українського народу.

УГА.

Прилучення Західньої Української Республіки до України.

До головного отомана Українського-Республіканського війська С. Петлюри.

Київ. із Станіславова 3/1. 84.

Українська Національна Рада західньої Української Народньої Республіки на засіданні дня 3-го січня одногосно ухвалила й торжественно проголосила прилучення своєї території до Укр. Народньої Республіки в одну одноцілну самостійну Українську Народню Республіку. Хай злука, спаяна спільною пролитю кров'ю обох бувших Республік, довершить мрію і щастя робочого українського народу.

Державний секретарь

Вітовський.

До Галичан!

З доручення н. Міністра Внутрішніх Справ і на підставі згоди П. Президента Др. Петрушевича—і в порозумінні з Мін. для Галичини закликаються до служби по адміністрації на Придніпровській Україні всі фахові сили в Галичині як: повітові сарни, реферанти, правники і всі інші урядові по адміністрації. Всі, хто бажає працювати, мають негайно зголоситися в Др. Осипа КОГУТА (Губерніяльний будинок), для реєстрації з готовими проханнями, документами і сигнатурою мілає Реєстрація провадиться від 10—12 год. дня.

По скінченню реєстрації буде улаштований короткий терміновий курс про місцеву адміністрацію, обговориться план праці і тимчасову службу прагматіку.

Губерніяльний Комісаріят Поділля.

Грамота Західньо-Української Республіки до Директорії.

19 січня відбулась урочиста нарада Директорії й Ради Міністрів У. Н. Р. з приводу об'єднання Західньої Української Народньої Республіки з Українською Народньою Республікою. На цю нараду прибула делегація Західньої Української Республіки в складі: голови делегації Льва Ваціньського, президента Національної Ради Ісидора Голубовича, секретаря закордонних справ Лонгіна Цегельського, Вітика, доктора Бурячницького, Івана Мирона, Вітовського, Шерфедького, В. Стефаніка, Ярослава Олесницького, Івана Сідецького й Павла Чацьківського. Делегація вручила Директорії олідуочу грамоту: Вірительна грамота до Світової Директорії Української Народньої Республіки у Києві Президентів Національної

Поштові зносини з Галичиною.

Міністерство пошт і телеграфів повідомляє, що з 31-го грудня во всіх поштових і поштово-телеграфних установах Української Народної Республіки відкрито прийом кореспонденції в Галичану. До пересняти допускаються тільки часописи, листи й картки, а також часописи і опаски (бандеролі).

Оплата кореспонденції провадиться по існуючому зараз внутрішньому тарифові.

Приєднання Західної України (Галичини) до Соборної України.

КИЇВ, 4 І. До головного отамана Українських республіканських військ Петлюри надійшла така телеграма зі Станіславова: „Українська Національна Рада Західної Української Національної Республіки на засіданню дня 3 січня 1919 року одногласно ухвалила і торжественно проголосила злуку своєї території з українською Народньою Республікою з одну національну Українську Народню Республіку. Хай злука спільно пролитою кров'ю обох бувних республік „довершить мрію і щастя робочого українського люду“. Державний секретар Витовський.

БРАТТЯ І СЕСТРИ.

Настав останній час. На Україну як та галіч насуваються зо всіх боків вороги. Ми мусимо негайно взяти в руки зброю і з зброєю в руках або померти, або добути волю нашому народу. Ви знаєте що робиться в Галичані. Чема чого чекати, ні помощи ні поради нам не буде ні від кого. Згадайте, мила браття, як незавно, тут над Дніпром в тяжку годину всі галичане-воики і просто горюжане брати й сестри разом до зброї стали і спасли від смерті не тільки тисячі людей але й саму державу. Згадайте поміч їх весь час в будові України. Прийшла черга до нас. Ми мусимо віддячити їм не словом не хвалюбою; а висловом фактичним ві зброєю в руці. Отож, брати, не гайте часу, записуйтеся найшвидче в охочі полки, а Ви землі козачої краса, найкращі сестри, записуйтеся в сестри „Червоного Хреста“, Зголошення приймаються в Т-ві „БАТЬКІВЩИНА“ Гриньєвська вул. 3-б, кімната 7.

У Кієві.

Національне свято.

Згідно з докладом Голови Міністрів Рада міністрів обговоривши справу об'єднання України з Галичиною постановила:

1) на 22 січня призначити урочисте святкування об'єднання України.
2) допоручити Міністру освіти організувати цього свята;

3) на святі оголосити декларацію Директорії про об'єднання України з Галичиною;

4) виділювати на витрати по урочистому святі 100 тисяч карб.

5) в зв'язку з святом об'єднання направити до Галичини делегацію з представників Ради Міністрів в складі міністрів народної освіти, пошт і телеграфів, земельних справ.

Рада міністрів висловила побажання, аби в склад цієї делегації входили представники від Директорії.

Вшанування пам'яті січовиків.

Рада міністрів заслухавши доклад про похорони січовиків, що загинули у боротьбі за волю України, постановила:

1) поставити пам'ятник січовикам; вилучити законопроект розробити Міністру Народньої Освіти,

2) призначити пенсію родинам загиблених січовиків;

3) видати жемію книгу, яка була-б присвячена пам'яті загиблих січовиків з описом умов їх життя.

4) прибити на хатах, де живуть родичи загиблих січовиків, мармурові дошки з описом умов при яких вони загинули.

Урочисте національне свято.

День 22 січня, коли буде оголошено акт про об'єднання України з Галичиною, оголошується всенароднім святом.

В цей день по всіх перших в республіці правлять служба Бжжа, а з 11-ї години дня процесії во всіх церквах підуть на Софійську площу, де відбудеться ірощація 1-го місяця.

Під час дощобуду співатимуть перший укр. Анський хор і інші хори.

У К Р А І Н С Ь К А

ДИРЕКТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ

РЕСПУБЛІКИ.

ІМЕНЕМ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ.

ДИРЕКТОРІЯ СПОБИВАЄ НАРОД УКРАЇНСЬКИЙ ПРО ВЕЛИКУ ПОДІЮ
В ІСТОРІЇ ЗЕМЛІ НАШОЇ УКРАЇНСЬКОЇ.3-ГО СІЧНЯ 1919 РОКУ В М. СТАВІСЛАВОВІ УКРАЇНСЬКА
НАЦІОНАЛЬНА РАДА ЗАХІДНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ -
ЯКІМ, ЯК ВІДРАЗНИК ВОЛІ ВОЛІ УКРАЇНЦІВ В АНСТРИЙСЬКОЇ ІМ-
ПЕРІЇ І ЯК НАДІВНИЙ ІХНИЙ ЗАКОНОДАВЕЦЬ ЧИНИВ, ТОРЖЕСТВЕН-
НО ПРОГЛОСИЛА ЗЕМЛЮ ЗАХІДНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕС-
ПУБЛІКИ З НАДІВНИЦЬКОЮ УКРАЇНСЬКОЮ НАРОДНОЮ РЕСПУБЛІ-
КОЮ В ЄДИНЦЬКЕ СУВЕРЕННЕ НАРОДНО РЕПУБЛІКУ.ВІТАЮЧИ З ВЕЛИКОЮ РАДІСТЮ ЦЬОЮ ІСТОРИЧНОЮ КРОК ЗА-
ХІДНІХ БРАТІВ НАШИХ, ДИРЕКТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕПУБЛІКИ
УВАЖАЛА ТУЮ ЗЕМЛЮ ПРИЙТИ І ЗДІЙСНИТИ НА УМОВАХ,
ЯКІ ЗАНАЧАВЕНІ В ПОСТАНОВІ ЗАХІДНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОД-
НОЇ РЕСПУБЛІКИ ВІД 3-ГО СІЧНЯ 1919 РОКУ.ОЦІННИ ВО ЄДИНО ЗЛЕВАЮТЬСЯ СТОЛІТТЯМ ОЦІРВАНІ ОД-
НА ВІД ОДНОЇ ЧАСТИНИ ЄДИНОЇ УКРАЇНИ - ЗАХІДНО - УКРАЇНСЬ-
КА НАРОДНА РЕСПУБЛІКА / ГАЛІЦЬКА, КАРПАТІНА, І УГОРСЬКА
УКРАЇНА / І НАДДІНІРІНЬСЬКА ВЕЛИКА УКРАЇНА.ЗДІЙСНИЛИСЬ ВІНОВІТНИ КРИЙ, ЯКИМИ МІЛИ І ЗА ЯКІ -
УМІРАЄ КРАЄЙ СІМЯ УКРАЇНИ.ОЦІННИ В СІМЯ НЕЗАЛЕЖНА УКРАЇНСЬКА НАРОДНА РЕ-
ПУБЛІКА.ОЦІННИ НАРОД УКРАЇНСЬКИЙ, ВЕРЗОВЕННЯ МОГУТЬСЯМ
ВЕРВОН СВОІХ ВЛАСНИХ СІМЯ, МАЄ ЗМОГУ ОБ'ЄДНАТИМ ДРУЖ-
НИМ ЗСУСІЛКИМ ВОІХ СВОІХ СІМІВ ВІДОВАТИ НЕРОСДІЛЬНУ
САМОСТІЙНУ ДЕРЖАВУ УКРАЇНСЬКУ НА ВІАГО І ЧАСТЯ ВСЬО-
ГО ІІ ТРУДОВОГО ЛЮДУ.

22 СІЧНЯ 1919 РОКУ

У М. КИЇВІ.

ГОЛОВА ДИРЕКТОРІЇ

А.В. Височинський

ЧЛЕН ДИРЕКТОРІЇ

А.В. Височинський *С.В. Федоренко*

63.3 (4УНП) 612-9

С 32 - 2/3

В.Сергійчук

УКРАЇНСЬКА СОБОРНІСТЬ

Відродження українства в 1917-1920 роках

109

088249

ЧЕРНІГІВСЬКА МІСЬКА ЦБС
ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Київ 1999

На великому архівному матеріалі, що раніше переховувався в спецфондах, професор Володимир Сергійчук засвідчує: українська душа невмируша, де б українці не були, вони завжди тягнуться до своєї Матері-Батьківщини, їхні серця б'ються в одному ритмі з Києвом.

Особливо це виявилось 1917 року, коли українство, зініціювавши виступом солдатів Волинського полку Лютневу революцію в Росії, взялося творити свою власну долю на своїй етнічній території. Тоді у визвольні змагання включилися не тільки на Великій Україні — скрізь, де вже розселився наш етнос, підтримували прагнення до творення Самостійної Соборної Держави.

Книга розрахована на широкий загал студентів, викладачів, тих, хто прагне глибше знати історію України.

Редактор Іван Лепша

Художник Костянтин Дудко

Видання здійснено за сприяння Всеукраїнського благодійного фонду „Соборність“ (голова Правління Мирослав Мельник, директор Степан Брацюнь).

Автор і фонд „Соборність“ висловлюють вдячність за фінансову підтримку цього видання Українсько-Американській фундації „Воля“.

ISBN 966-7060-04-7

© Сергійчук В.І., 1999.

© ТзОВ „Українська Видавнича Спілка“, 1999.

ЦІЛІСТЬ ЗЕМЛІ РІДНОЇ І НАРОДУ – ОДВІЧНО В СЕРЦІ ТА ПОМИСЛАХ

Наші предки протягом багатьох століть, пов'язавши свою долю з хліборобством на великомасштабному зосередженні світових чорноземів, творили не тільки самобутнє матеріальне виробництво, а й в умовах особливого геополітичного становища, маючи контакти з навколишніми сусідами, формували самобутній тип. Людина, що постає на теренах України, вирізняється не тільки своєрідними антропологічними ознаками. Її характеризують також особливі традиції вірувань, відмінний від інших народів менталітет, обрядовість тощо.

І той неповторний окремішній розвиток нашого народу у особливому природному ареалі, безумовно, мусив привести до усвідомлення ним на певному історичному рубежі необхідності запровадження власного самоврядування, яке об'єднало б навколо притягального ядра усі його частини в одну цілість, в ролі якого виступить мати всіх городів руських - Київ.

Русь київських князів Аскольда й Діра, з якою задовго до приходу Олега з Новгороду всемогутня тоді Візантія змушена була рахуватися, перший наш літописець Нестор бачить державою східного слов'янства, що стала колицкою русичів-українців.

Про соборність Русі-України свідчив тоді перед світом не лише Нестор-літописець. Слово про її обширність і багатства несли і побожні паломники, котрі діставалися аж до Святої Землі. І одним з перших засвічував там віщий вогонь за наш великий народ печерський ігумен Варлаам 1062 року.

А діставшись до Єрусалима 1106 року, ігумен Данило з Чернігівщини у Великодну п'ятницю забажав „поставити кандило (лямпку з оливою) над гробом Господнім за всіх князів наших і за всю українську землю, за всіх християн української землі“ (Цит.за:Надсянська земля (Перемишль).— 1939.— 1 квітня).

Закінчуючи свою розповідь про Великдень у Єрусалимі - подібної тоді не мав жодний народ Європи, - ігумен Данило заявляє: „І Бог цьому свідок, і святий гріб Господній, що я в усіх святих місцях не забував імен князів і княгинь, і дітей їх, єпископів, ігумен і бояр, і дітей моїх духовних, і всіх християн ніколи не забув я. Насамперед поклонявся я за князів і за всіх, а потім за свої гріхи молився. І в цьому похвалю доброго Бога, що сподобив смирного мене вписати в лаврі св. Сави імена українських князів. І сьогодні споминаються імена їх в ектенії з жінками та дітьми їх. Отже, імена їх: Михайло Святополк, Василь Володимир, Давид Святославич, Михайло Олег, Панкратій Святославич, Гліб Мінський. Стільки їх імен затямив, та й цих вписав, окрім цього, за всіх князів українських і бояр молився я біля Господнього гробу й усіх святих місць. І відспівав я Служб Божих за князів українських і за всіх християн 50, а за померших 40 Служб Божих“ (там само.— 1 квітня).

Ідея соборності земель наших предків з особливою гостротою пронизує видатний твір українства „Слово про Ігорів похід“. І це зримо відчувається в тих рядках, якими автор звертається до галицького князя Осмомисла: „Високо сидиш ти на своїм золотокованім престолі, підперши гори угорські своїми залізними військами, заступивши королеві дорогу, зачинивши ворота на Дунаї, через хмари каміння кидаючи, суд по Дунай радячи. Стрільєш із отчого столу золотого на султанів у далеких землях. Стрільєй, господарю, Кончака, раба поганого, за землю Руську, за рани Ігореві, хороброго Святославовича“ (Слово про Ігорів похід. Стилізація М.Рильського.— К., 1977.— С.21).

Цілком закономірно, що такі великі надії покладає літописець на галицького князя - саме на західних теренах, віщує він, почнеться процес воз'єднання Руси-України. І воно так і станеться, бо коли після упадку Києва, цього першого політичного і культурного центру нашої нації, Золота Орда, за словами В.Будзиновського, розірве політичну в'язь між руськими землями, традицію цю гідно продовжать галицькі князі, „стараючися своєю державною рукою обняти всю руську землю і простягаючи руку по Київ“ (Будзиновський В.Гадяцькі постуляти і гетьман Виговський.— Львів, 1907.— С.7). І справді, невдовзі центр відродженої держави нашого народу переміститься до Галича, навколо якого об'єднуються українські землі спочатку під рукою Романа Мстиславовича, а потім його

сина Данила. І саме його, князя Данила Галицького, Європа визнає за короля Русі, коронуючи 1253 року в Дорогочині.

Українська соборність за часів Галицько-Волинського князівства в окремі періоди покриватиме майже всі етнічні землі нашого народу. І на спадщину цієї держави не спроможні претендувати наші сусіди, бо творилася вона волею виключно наших предків аж до середини XIV століття, поки мала тяглість династична гілка Романовичів.

Але й після того, як припинила існування Галицько-Волинська держава, ідея самостійності і соборності, вже не один раз освячена кров'ю наших предків, не гине, її підхоплюють нові покоління. Особливо ж прислужиться їй українське козацтво, навколо якого об'єднуються широкі верстви нашого народу. Власне, на думку Ю.Артюшенка, лише завдяки співпраці з інтелігенцією, духовенством та іншими суспільними верствами воно стало непереможним оборонцем українського народу (Артюшенко Ю.Слідами великих предків до світлого майбутнього.— Прага, 1940.— С:6).

І відзначаючи історичну роль козацтва у відродженні державності нашого народу, необхідно особливо підкреслити його соборницьке мислення. Надзвичайно яскраво це проявилось вже в початковий період його творення, зокрема в першому реєстрі, що дійшов до нас від 1581 року. Поряд з киянами, волинянами, котрих найбільше, бачимо подолян, поліщуків, чернігівців, вихідців із Галичини, Холмщини й Підляшшя (Грушевський М. Історія України-Руси. Перевидання в Україні.— К., 1995.— Т.VII.— С.156). Декларуючи своєю присутністю різні етнічні регіони України, козацтво виступає відтоді носієм не лише ідеї відродження державності, а й творення її цілісної. Саме через козацтво широкі маси бачать можливість повернути собі право бути господарем на своїй прабатьківській землі. Тому вони й записуються до цього своєрідного суспільного стану скрізь, де не загубилося живе слово й батьківська віра. Описуючи події 1649 року, Самовидець підкреслює, що тоді „козацтво звалося аж и поза Дністром коло Галича...аж поза Константинов Старій... у Овручом особливий полковник зоставал, до которого усе Поліся належало. Знову зась на Задніпру полки, которіе до гетмана Хмельницького притягнули: полк Переяславській, полк Ніжинській, полк Черніговській зо всею Сіверю аж по Гомель и Дроков, и Мглин, полк Прилуцкій, полк Ичанській, полк Лубенській, полк Иркліевській, полк Миргородській, полк Полтавській,

полк Зінковській“ (Літопис Самовидця.— К.,1971.— С.57).

Кровне відчуття своєї приналежності до рідного народу проявляється на західних теренах України у вже переведених волею батьків у чужу віру. Зокрема, чигиринський реєстровий полковник Кричевський, уроджений на Підляшші, у вірі католицькій хрещений, з полькою одружений, після битви на Жовтих Водах переходить на бік Богдана Хмельницького, повертається до православ'я, а ім'я Станіслав змінює на Михайло. Це йому як київському полковнику буде доручено 1649 року боронити північні рубежі України в ролі наказного гетьмана, і він загине лицарською смертю за її волю.

Козацьким полковником стане також син підстарости Теревовельського Станіслав Мрозовицький. Подвиг вояка, здійснений тоді ж під Збаражем, український народ увічнить у безсмертних рядках:

*Ой, Морозе, Морозенку,
ти - славний козаче,
За тобою, Морозенку,
вся Вкраїна плаче.*

Свої соборницькі погляди Богдан Хмельницький чітко виклав перед польськими комісарами в лютому 1649 року в Переяславі: „...тепер воювати буду о віру православную нашую. Поможет мі то чернь всяя по Люблин і Краков, которой я не одступлюсь, бо то права рука наша, — люди, которіе, холопства не витерпів, ушли в козаки... За границу на войну не пойду, шаблі на турків і татар не поднесу. Досить нам на Україні і Подолю і Волині; тепер досить достатку в землі і князстві своїм по Львов, Холм і Галич. А ставши на Віслі, скажу дальшим ляхам: сидіте, мовчіте, ляхи“ (Воссоединение Украины с Россией.— М.,1954.—Т.ІІ.— С.118).

На цій позиції Богдан Хмельницький залишався й пізніше. Зокрема, 1656 року він роз'яснював московському послові Василю Кікіну, що кордон між Україною і Польщею за часів князів руських „по Вислу реку был, аж до венгерские границы“ (Документи Богдана Хмельницького.— К.,1961.— С.502). Готуючи до підписання українсько-шведський договір, генеральний писар Іван Виговський заявив 18 січня 1657 року шведському послові Велінгу, що козацька старшина не збирається „вступати ні в які трактати, доки королівська величність (Карл X— В.С.) не признає за нами право на всю Стару Україну або Роксолянню, де грецька віра

була і мова ще існує — до Вісли.Аби вони могли затримати що своєю шаблею здобули, і були б осміяні, коли б і вернули б собі при нинішній нагоді того, що було ним втрачено і несправедливо у них забрано“(Цит. за: Сергійч В. Кого зрадив гетьман Мазепа.— К., 1992.— С.3).

Але якщо в період Хмельниччини речником соборнос українських земель бачимо переважно великого гетьмана то після його смерті цю місію беруть на себе широкі мас Зокрема, козацька рада ухвалила 1658 року за умо підписання Гадяцького трактату „домагатися насампер удільного Руського князівства, при нім воеводств волинського, руського, подільського і белзького в короні в князівстві Литовським Пинська, Бихова, Стародуба Овруча і чимало інших земель“ (Герасимчук В. Виговщин Гадяцький трактат//Записки Наукового товариства ім.Шевченка.— Львів,1909.— Т.87.— С.97).

Київські князі Володимир і Ярослав, вваж В.Будзиновський, „розв'язали національну справу русь найяснійше й найпрактичнійше, бо мечом. Вони меч злучили всі руські землі в самостійну державу русь. Козацтво під Гадячем поставило її другий раз ясно, але в: внаслідок дозрілої в козацтві свідомости національн: Українське козацтво, особливо образована його часть, в: мала цілком ясний національний ідеал“ (Будзиновський В.Гадяцькі постулати і гетьман Виговський.— Львів,1907 С.9). На думку цього автора, „повний націоналізм має доперва в італійській революції в 1848-ім році. Італійсь нація вивісила в 1848-ім році той прапор, котрий підойми високо репрезентація України, але о 190 літ перед ти Більша половина німецької національної території злучилася в одну державу доперва в 1870-ім році. В 1870 році Бісмарк додумався до того, що Іван Виговський зроб уже в 1658 році. Але і в тім, для німецької нації великим ро німецький тріумфатор не простягнув руки по реш німецької землі, так як старшина України простягнула ру по відрубану від українського пня Галичину...Німецька дум національна, німецька ідея національна не дозріла була е в 1870-ім році; вона ще досі (1907 рік — В.С.) немає підстав здійснення... А козацтво України е ще в 1658 році гукало: „І землі руські — не тільки три українські воеводства, ал подільське, і волинське, і руське — мають бути злучені Руське князівство“(там само.— С.21— 22).

Незважаючи на те, що Москва і Варшава розірва

Україну в другій половині XVII ст. по Дніпру, російське самодержавство ліквідувало XVIII ст. її автономію, однак в історико-літературних творах, в пам'яті народу і тоді, і пізніше продовжує існувати, за висловом М.Марченка, „тверда думка про Україну як цілісне географічне, територіальне і етнографічне поняття, поняття про єдиний народ“ (Марченко М.І. Українська історіографія.— К., 1959.— С.70).

Українське соборництво виразно бачимо в програмових засадах братства тарасівців, котрі від 1891 року повели боротьбу за визволення рідного народу: „Для нас свідомих українців єсть один українсько-руський народ. Україна Австрійська і Україна Російська однак нам рідні. І жадні географічні межі не можуть роз'єднати одного народу і, аби була у нас моральна міць, то ні нас не зможуть відірвати від Галичини, ні Галичини від нас, бо ідеї, духа розірвати на два шматки не можна, як не можна спинити Дніпрової течії: вона завсіди опиниться у морі, які б перепони не були“ (Українська суспільно-політична думка в 20 столітті.— Нью-Йорк, 1983.— Т.І.— С.23).

Зрештою, ідея соборництва визрівала не лише в середовищі українства, про неї постійно говорили й за рубежем. Наприклад, 1540 року французький посол у Венеції Пелісьє, інформуючи свого короля про події в Туреччині, часто згадував славнозвісну султаншу Роксолану, зазначаючи при цьому її українське походження і підкреслюючи, що „мешкають ці руські від Карпатських гір до Борістена й Понта Евксінського“ (Борщак І. Ідея соборної України в Європі в минулому. По невиданих документах і стародавніх працях.— Париж, 1923.— С.5).

На карті Європи з 1571 року, яка зберігається в бібліотеці Ватикану, продовжує І.Борщак, є напис „Руссія-Русь“, що покриває нинішню Галичину, Холмщину, Підляшшя і Полісся з містами: Любліном, Холмом, Перемишлем, Львовом, Коломиєю, а кордоном між Польщею та Руссю показано Віслу (там само.— С.13).

У донесеннях французького посла зі Стокгольму д'Авогура до короля Людовика XIV у 1655 році зазначається: „Вже більше місяця, як повернув з України абат Данило. Він передає, що козаки обложили Львів та інші міста, де живуть руські, які належать до тої ж нації, що й козаки“ (там само.— С.15). А в повідомленнях французького посла у Варшаві Арпажона ще 1649 року підкреслювалося: „Весь руський

народ, що простягається до Литви і Висли. піднявся проти корони“ (там само.— С.15).

1820 року французький генерал маркіз Габріель де Кастельно у своїй праці щодо українців визнавав, що „численна нація ця простягається від кордонів Орловщини до меж Угорщини і займає, майже без жадної мішанини, Херсонщину, Харківщину, частини Курщини й Вороніжчини, всю Полтавщину, Черниговщину, Київщину, Поділля, Волинь, частину Мінщини, більшу частину Галичини — і все це населення без жадної ріжниці в звичаях і норовах...“ (там само.— С.19). А для професора в Коллеж де Франс Роберта українці - це „нація в 13 мільйонів мешканців, яка починається від Кубані і кінчається в Карпатах, від Одеси й Криму до Галичини. Вона простягається через Буковину аж до Північної Угорщини на комітати Мармарош, Унг і Берег ...межують вони з валахами й уграми і є справжніми європейцями — в протилежність московцям, які монгольського походження, а вони походять від адриатичної групи народів“ (там само.— С.20). „Існує одна українська нація від Чорного моря до земель корони св.Стефана (Угорщина) з одною мовою і одного походження“ — це слова великого італійського історика Чезаре Канту (там само.— С.20).

Соборність України особливо рішуче обстоював член французького парламенту Делямар, котрий у своїй петиції від 22 травня 1868 року підкреслював єдність українсько-руської нації, відмінної від поляків і московитів, від берегів Чорного моря до кордонів Угорщини (там само.— С.21).

Наприкінці ХІХ ст. великий географ Елізе Реклю в своїй монументальній географії розміщує українську націю від Дону й Кубані аж до Вісли, Сяну й Карпат. Він, до речі, обурювався, що московські панслависти претендують на Галичину й Угорську Україну (там само.— С.26).

На відмінність українського народу від росіян і поляків, вказує в своїй праці про соціалізм один з його вождів і комунар Бенуа Мальон, розміщуючи наш етнос на території „сучасної Великої України, Галичини, Буковини й Карпатської України“ (там само.— С.26).

Такого погляду дотримувався і ще один французький учений — Де Бей, котрий додатково до цього відводив місця українського розселення й на Кубані (там само.— С.26).

Природно, що значення соборної Української Держави для розвитку всієї Європи почали усвідомлювати ще більше в ході першої світової війни. Зокрема, німецький професор

П.Рорбах 1916 року так оцінював роль України: „Останнім європейським князем, політиком і полководцем, що пізнав зовсім різко та ясно пункт, де можна усунути російську небезпеку для Європи, був шведський Карло XII“ (Вістник Союзу Визволення України.— 1917.— Ч.131.— С.4).

Остаточна безпека європейської культури, наголошував він, може прийти щойно з хвилею відірвання та визволення України з-під Московщини. Завдяки цьому повстала б солідна державна й національна рівновага в Європі (там само).

А віце-президент Державної Ради Австро-Угорщини Е.Пернерсторфер зазначав з цього приводу: „Могутність Росії можна зломити, а її лице відвернути від Європи тільки тоді, коли повстане українська держава, яка стала б найсильнішим заборолом Європи проти російського варварства“ (там само.— Ч.132.— С.22).

Відомий учений-географ, професор А.Пенк ось так тоді написав про Україну та українців: „Само ім'я пригадає ролю, яку відігравав цей край в часах наступу азійських народів на Європу. Він був границею європейства, а українці були сторожами європейської цивілізації. Що вони могли встоятися проти тих наступів, завдячують це своїй хоробрости й землі...“

Карпати й Полісся, Дністер й Донець, а також Чорне море — це природні границі України. Зрештою, українці продісталися ще й поза ту границю аж по Волгу й підніжжя Кавказу“ (Вільне слово (Зальцведель).— 1917.— 14 липня).

Цікавий погляд на українську справу висловив Г.Скьольд у ліберальному тижневику „Форум“ від 28 липня 1917 року в статті під назвою „Універсал“. Стверджував він, що після проголошення Українською Центральною Радою відозви невдовзі треба очікувати відірвання всієї України від Росії А до земель, всуціль заселених українцями, він відносив Волинську, Київську, Подільську, Полтавську, Харківську і Чернігівську губернії та Холмщину. При об'єднанні їх, підкреслювалося в статті, Україна замкне доступ Росії до Чорного моря (Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (ЦДАВОВУ):Ф.4405.— Оп.1.— Спр.99.— Арк.37).

Категорично висловлювався ще один німецький професор Ф.Шупп: „Вислідом першої світової війни буде те, що 38-мільоновий народ українців стане самостійною нацією, великою європейською державою, всеодно, коли

дозріє сей плід, скорше чи пізнійше“ (Вістник Союзу Визволення України.— 1917.— Ч.131.— С.15).

І наш народ довів 1917 року, що він знову спроможний піднятися до свого державницького й соборницького усвідомлення. Синьо-жовтий прапор, піднятий солдатами Волинського полку на берегах холодної Неви, замайорів життєдайним маєвом по всій території Російської імперії, єднанням з матір'ю-Україною її синів і дочок. Те єднання, яке не обмежувалося лише ідеєю збирання всіх етнічних земель корінного етносу в рамках національної держави, а й консолідувало духовну соборність українців, розкиданих по світах.

До слова, колонізуючи малоосвоєні землі, насамперед на сході, українці шанували людську гідність тубільців. Не тільки приносили туди досконаліші способи хліборобства, але й освіту й культуру. Саме українці допомагали корінним народам творити власну писемність. Наприклад, Петро Скорик був першим учителем чукотських дітей, він написав граматику чукотської мови.

Відомий російський географ М.Березін визнавав, що „більша воля особи серед українського народу зв'язана також з більшою пошаною і визнанням прав людини, через те там, де в більшості осідають українці, зм'якшуються відносини між тубольцями, зменшуються злочинства проти моральності“ (Українське слово (Москва).— 1918.— 24 березня).

На Всеукраїнському національному конгресові, що відбувся в квітні 1917 року в Києві, власний державний організм бачили по суті на всіх етнічних теренах, де компактно розселилися українці. Зокрема, планувалося, що „західним кордоном має бути Люблинська і Гродненська губернії, південно-східним — Кубань, північним — Прип'ять, південним - Озівське й Чорне моря...“ (Млиновецький Р. Нариси з історії українських визвольних змагань.1917-1918.— Львів,1994.— С.161).

Надавши право представникам української етнічної території бути представленими в найвищому органі влади — Центральній Раді, конгрес не відмежувався від українських колоністів, котрих доля порозкидала по всіх закутках Російської імперії — від Балтики до Тихого океану. Кожний регіон розселення наших співвітчизників одержав можливість мати свого повпреда в представницькому органі рідного народу — Петроград, Кубань, Ростов над Доном,

Бесарабія, Саратов, Выборг, Кронштадт...І цим вибудовувалася не тільки духовна соборність українства.

На початку травня 1917 року Українська Національна Рада в Петрограді, що була в столиці Російської імперії повноважним представником Центральної Ради, подала Тимчасовому Урядові проект про об'єднання всіх українських етнічних земель в автономне державне утворення. Територія, на яку мала поширюватися українська влада, включала в себе Волинську, Подільську, Київську, Чернігівську, Полтавську, Харківську, Катеринославську, Херсонську, прилеглі частини Таврійської, Бесарабської, Воронезької та Курської губерній. У цьому документі згадувалася й Кубань, про включення якої та інших суміжних територій до складу України мало вирішуватися за згодою комісара Тимчасового уряду та Центральної Ради (ЦДАВОВУ:Ф.1115.— Оп.1.— Спр.45.— Арк.25).

Це прагнення до об'єднання, підтримане резолюціями українських громад по всій території Росії, знайшло значною мірою своє вираження в рядках Третього Універсалу, яким 20 листопада 1917 року проголошувалася Українська Народна Республіка: „До території Української Народної Республіки належать землі, заселені в більшості українцями: Київщина, Поділля, Волинь, Чернігівщина, Полтавщина, Харківщина, Катеринославщина, Херсонщина, Таврія (без Криму). Остаточне визначення границь Української народної республіки як щодо прилучення частин Курщини, Холмщини, Вороніжчини, так і суміжних губерній і областей, де більшість населення українська, має бути встановлене по згоді організованої волі народів“ (Чотири універсали.— К., 1991.— С.10).

Відповідно до цього доленосного для нашого народу документа Законом про вибори до Установчих зборів УНР передбачалося, крім виразно заявленої Третім Універсалом території, створення Острогозького виборчого округу (Острогозький, Валуйський, Бірюцький і Богучарський повіти Воронезької губернії та Новооскільський - Курської). Грайворонський повіт Курської губернії приєднувався до Харківського виборчого округу а Путивльський — до Чернігівського. За іншими суміжними до території УНР повітами зберігалось право заявити про участь у виборах до дня їх проведення.

Для організації виборів в армії утворювалося п'ять округів: Північний фронт (разом з частинами, що перебували у Фінляндії), Західний, Південно-Західний,

Румунський і Кавказький, а також два флотських — на Балтиці і Чорному морі. Флотилія Чудського озера входила до Північного фронту, Ванська — Кавказького, а Дунайська — Румунського (Військовий вістник.— 1917.— 23 грудня).

Переховувані десятки років у спецхранах комуністичного режиму документи засвідчують про одностайну підтримку українцями творення власної вільної і соборної держави. За це виступали солдати в окопах першої світової, моряки Балтики і Чорного моря, хлібороби Слобожанщини і Кубані, Поволжя і Сірого Клину, Туркестану і Зеленого Клину, Сибіру і Закавказзя, Бесарабії і Стародубщини, студенти Петрограда і Москви, робітники Путилівського та Обухівського заводів, корабели Севастополя і залізничники Донбасу...

Особливу активність у цьому напрямкові проявляли українці далекого зарубіжжя.

„Ще ніколи після занепаду нашої самостійності не було здійснене національних ідеалів таке близьке, як нині,“— заявляли американські українці в грудні 1916 року, усвідомлюючи, що час працює на відродження України.

У ці переломові хвили, писали вони, „американські українці можуть і повинні відограти велику роль в національнім відродженню“, бо вони вже, „сталися переважним чинником в історії нашого народу, бо з нього по війні має поплисти струєю свіжа сила у народні жили; вони мають двигнути народну енергію і перенести свідомість і гордість національну на рідні ниви; вони матимуть обов'язок двигати знеможеного духа до ідеалів“ (Нове жите (Оліфант, США).— 1916.— 12 грудня).

Розвиваючи ці чини, Екзекутивний комітет Української Ради в США проголосив на початку 1917 року: „Ми заявляємо торжественно, що нашою ціллю є злука всіх українських земель в одну цілість — самостійну українську державу“ (там само.—1917.— 9 січня).

Не відставали і канадські українці. У відповідь на вимогу Центральної Ради до Тимчасового Уряду Росії про надання автономії вони відгукнулися недвозначною заявою: „Українці завсігди були скромні,— навіть аж за скромні, і ся скромність нині на нас відбивається. Задля колишньої нашої скромности ми нині ледве на половину знані; задля неї на нас нині не оглядаються, ігнорують, а коли скажемо слово протесту, замість з нами числити ся, нас атакують.

Ся наша скромність так глибоко в нас вкорінилась, що ми,

40 мільйонний нарід, не відважимо ся заговорити отверто про утворене самостійної — незалежної від жадних других держав — Української республіки, але дальше йдемо скромною дорогою, та домагаємо ся чого?— ми домагаємо ся тільки автономії!

...Чи такі лише мають бути домагання українського народу, котрий колись захищав собою цілу західну Європу перед варварськими наїздниками з Азії?

Ні! Наші домагання, що до нас самих, мають бути очеркнені і отверто поставлені перед світом, а се: Український нарід хоче цілковитої злуки всіх українських земель з-під Австро-Угорщини і Росії, де тільки живе український нарід, щоб утворити українську независиму республіку!“ (Український голос (Вінніпер).— 1917.— 27 березня).

Після проголошення 22 січня 1918 року Четвертим Універсалом Центральної Ради незалежної Української Народної Республіки і визнання її 9 лютого Центральними державами, вона починає здійснювати заходи, аби поширювати свою владу за межі, вказані в Третьому Універсалі. Зокрема, 14 лютого 1918 року Рада Народних міністрів УНР вважала за можливе погодитися на укладання миру з Радянською Росією за умови, що до України буде включено „частину Кубані, частину Ростовського округу, Таганрозький округ, Чорноморську і Ставропільську губернії, Путивельський повіт Курської губернії, чотири повіти Воронізької губернії, українську колонію на Сибірі — Зелений Клин на Амурі. Крим остається під впливом України... Питання відносно Бесарабії вирішає Українська Народня Республіка на підставі самовизначення націй, по згоді Румунії і Бесарабії, після виводу з території останньої військ Совіта Народних Комісарів“ (ЦДАВОВУ:Ф.1064.— Оп.1.— Спр.5.— Арк.25-25 зв.).

Соборність українства була виписана в ті дні й Законами Центральної Ради про затвердження державними символами УНР золотого тризуба й синьо-жовтого прапора, що вже давно представляли перед світом наш народ. І саме до цих святих символів горнулося українство з усіх усюд, саме використання їх засвідчувало те, що ще не вмерла Україна. Це прагнення до об'єднання всіх власних земель в одній державі повинно було привести до Соборного чину, в якому взяли б участь, бодай і духовно, українці звідусіль.

У цьому переконалася Європа, коли після падіння Австро-Угорської імперії на її розвалинах народжується

Західно-Українська Народна Республіка. До неї, проголошеної у Львові 1 листопада 1918 року, через два дні приєднується Буковина, а 21 січня 1919 року на всенародних зборах у Хусті під синьо-жовтими прапорами ухвалюється рішення про приєднання до Великої України Закарпаття.

І тому найбільшим українським святом стає 22 січня 1919 року, коли в золотoverхому Києві під дзвони Святої Софії Директорія Української Народної Республіки урочисто проголошує: „Однині воедино зливаються століттями одірвані одна від одної частини єдиної України – Західно-Українська Народня Республіка (Галичина, Буковина і Угорська Україна) і Наддніпрянська Велика Україна.

Здійснились віковічні мрії, якими жили і за які умирали кращі сини України.

Однині є єдина незалежна Українська Народна Республіка“ (ЦДАВОВУ:Ф.1429.– Оп.1.– Спр.5.– Арк.5).

Так 22 січня 1919 року збулася мрія багатьох поколінь українського народу про відродження незалежної соборної державності.

088249

ЧЕРНІГІВСЬКА НАСЖКА ЦБС
Чернігівської області

Стародубщина завжди входила до складу українських земель. Після створення козацької держави тут діяв Стародубський полк. Як свідчать „Генеральная перечневая табель малороссійских и слободских полков“ 1742 року, в Стародубському козацькому полку „великороссійских чинов и всякого званія людей“ нараховувалося 212 осіб, а „малороссійського“ — 20480, у тому числі отаманів і рядових козаків — 13025 (ІР ЦНБ НАНУ: Ф.1.—Спр.57938.—Арк.1). Ці данні красномовно свідчать про те, що Стародубщина етнічно завжди була українською.

Інша річ, що Російська імперія робила все, аби викоринити тут дух українства. Зокрема, підтасовувалися дані переписів,— українців записували до інших націй, що спричиняло абсурдні наслідки. Відтак у 1897 року українців тут нараховували 778 осіб, тоді як 1926-го їх налічувалося вже 123940 /хоча це й не сягнуло рівня 1859 року — 268290 осіб,— таку кількість реєстровано у „Списку населенных мест Черниговской губернии по данным 1859“/. А як розуміти зменшення кількості білорусів з 149033 1897 року до 14784 осіб 1926-го? На думку Тимоша Олесюка, „всі ці цілком неймовірні цифрово-статистичні хитання виразно стверджують нову політичну московську тенденцію територіального відособлення українців від білорусів та вказують знову ж таки на перехідний, мішаний характер території (Олесюк Т. Північні кордони Української Народньої Республіки// Табор.—1930.—Ч.14.—С. 86-87).

Якою була об'єктивна картина щодо української людності на Стародубщині 1917-1918 років, свідчить велика кількість звернень до Києва з проханням прийняти населення цього регіону до складу Української держави. Вже в грудні 1917 року Новозибківська повітова управа зверталася в зв'язку з цим до Центральної Ради (ЦДАВОВУ: Ф.1115.—Оп.1.—Спр.47.—Арк.46).

Проте більшовики гадали інакше. Про їхні методи щодо насильницького відокремлення українців від матірних

теренів розповідає ось цей, приміром, документ — лист Голови Української делегації на переговорах з Радянської Росією 1918 року Сергія Шелухина: „В Мглині посадили в тюрму 150 українців за те, що вони заявили про своє бажання бути при Україні...“ (ЦДАВОВУ: Ф.3766.—Оп.3.—Спр.7.—Арк.3).

Не бажаючи розмежовуватися за етнічною ознакою, московська делегація і слухати не хотіла про кордон, запронований українцями: від Святського адміністративною межею Чернігівської губернії на північний схід до Красного Рогу, а далі на Семець до Трубчевська, потім річкою Нерусою через Буду-Погощ до Старої Пути і далі до межі з Курською губернією біля Амона.

Але людність Стародубщини не поривала зв'язків з Україною.

30 жовтня 1918 року до командира Запорізького полку П. Болбочана звернувся з листом Стародубський повітовий староста. Глибоко сумуючи у зв'язку з тяжкими втратами і висловлюючи від імені мешканців Стародуба вдячність тим, хто пролив свою кров за інтереси українського народу, староста передавав для сімей полеглих 3500 карбованців.

У відповідь отаман Болбочан видав наказ, у якому, зокрема, говорилося: „Славетні старшини і козаки! Мені дуже приємно оголосити всьому заgonу про увагу, довір'я і заботливість населення міста Стародуба. Нам дорога грошова допомога, а ще дорожча увага людности. Ця увага є для нас новий істочник моральної та духовної сили для боротьби з лютим ворогом Неньки-України і всієї людности.

Від імені заgonу щиро дякую мешканцям Стародуба за увагу і допомогу і маю тверду надію, що поручений мені загін напружить всі сили, аби оправдати ту щирю увагу, яку нам виявляють“ (Відродження.—1918.—Ч. 178).

Зрештою, зірвавши переговори з Україною, Радянська Росія силою збрoї відторгнула собі Стародубщину. Допомогло їй у цьому Політбюро ЦК КП /б/ У, яке в квітні 1919 року ухвалило рішення про недоцільність постановки питання щодо прилучення цього регіону до України (ЦДАВОВУ: Ф.1.—Оп.6.—Спр.1.—Арк.9 б).

Повідомлення про повітові земські збори в Новозибкові з ухвалою приєднатися до України

21 грудня 1917 року

Присоединение Новозыбковского уезда к Украине

Происходившее на днях в Новозыбкове уездное земское собрание между прочим заслушало доклад гласного Чарнолуцкого по вопросу присоединения уезда к Украине. Из доклада выяснилось, что Украинская Центральная Рада и Великая Белорусская Рада почти одновременно постановили считать территорию уезда принадлежащим к Украине и Белоруссии. Вопрос этот был передан управой на разрешение волостей и посадов, которые все, за исключением Семеновской волости, высказались за присоединение к Украине. Разрешению земского собрания подлежал вопрос об окончательном принятии по этому поводу резолюции. Последняя была предложена от имени управы, правых соц.-рев., гласного Белякова-Бельского, большевиков и с.-р. интернационалистов. После ряда речей была принята резолюция, предложенная управой, следующего содержания:

„Ввиду ясно и определенно выраженной воли почти всего населения Новозыбковского уезда о присоединении к Украине, Новозыбковское уездное земское собрание, являясь выразителем мнений населения всего уезда, санкционирует эту волю отдельных волостей, города и посадов и постановление по этому вопросу уполномочивает управу срочно сообщить Черниговскому губ. комиссару, Украинской и Белорусской Радам, а также и остальным земским управам четырех северных уездов Черниговской губернии.“

Почти одинаковое количество голосов с управским проектом резолюции получила резолюция, предложенная гласным Беляновым-Беляковским, который вставил в нее условие полного соблюдения Радой третьего универсала. Резолюции правых с.-р. и вместе с.-р. интернационалистов и большевиков были собранием отвергнуты и не получили даже простого большинства. Последние, конечно, не упустили случая назвать в проекте резолюции Раду

контрреволюционной и призвать на борьбу с ней советы рабочих, солдатских и крест. депутатов. Но собрание не вняло их призыву и уполномочило управу немедленно организовать комиссию для производства выборов в Украинское Учредительное Собрание в указанном в законе составе.

Черниговский Край. — 1917.—21 грудня.

Телеграма начальника штаба Чернігівської губернської комендатури Єгорова Голові делегації Української Держави на переговорах з Радянською Росією С.Шелухину про терор щодо населення Мглинського повіту, яке хоче приєднатися до України

17 червня 1918 року

Копія

Телеграма

Київ Голові мирних переговорів Генеральному судді Сергію Павловичу Шелухину
Чернігів, 395 129 17 17 59.

17 червня 1918 року /М/глинський повіткомендант повідомляє, що 4 червня в Мглинському повіті, зайнятий більшовиками, надіслано Совітською владою 40 агітаторів з метою роспропагандувати населення проти Української влади Крапка Потім прибула комісія з Москви, котра проводить анкету серед людности, хто бажає злуки з Московщиною, а хто з Україною Крапка Над тими, хто висловлював бажання злуки з Україною, чиняться насильства, і 50 чоловік з цього приводу заарештовано і посажено /в/ Мглинську тюрму Крапка Позаяк населення прагне злуки /з/ Україною підписи за злуку з Московщиною вимагаються погрозою розстрілу Крапка В Клинці Суражського повіту щоденно прибувають утікачі, котри рятуються від більшовитської анкети і тих сумних наслідків, якими вона погрожує в разі бажання злуки з Україною. Повідомляю для відома і можливих заходів.-2467.

Начальник шт. Губкоменд. Чернігівщини Єгоров
З оригіналом згідно:
За секретаря /підпис/.

Машинопис.

ІР ЦНБ НАНУ: Ф.ХІ. — Спр. 2468. — Арк.1.

**Телеграма з Стародуба Голові делегації Української
Держави на переговорах з Радянською Росією
С. Шелухину про терор більшовиків щодо населення
північних повітів Чернігівщини, яке хоче приєднатися
до України**

20 червня 1918 року
Копія

Председателю Украинской Мирной конференции
Шелухину
Вх. №565

20 червня 1918 р.

Убийствами, насилиями, угрозами большевики вынуждают местное население подписывать заявление о присоединении северных уездов Черниговщины к Российской республике, принимая все меры устрашения для собрания большого числа подписей. Союз земледовства Стародубского уезда, доводя об этом до сведения Правительства просит насильственно исторгнутым заявлениям терроризованного населения не придавать веры и не разъединить Черниговщины от родной Украины.
номер 11

З оригіналом згідно:
За секретаря /підпис/.

Машинопис.

ІР ЦНБ НАНУ: Ф. XI. — Спр. 2470. — Арк. 1.

**Звернення представників північних повітів
Стародубщини про приєднання їх до України**

Червень 1918 року

В Украинскую мирную делегацию

Мы, нижеподписавшиеся, представители четырех северных уездов Черниговской губернии (Суражского, Мглинского, Стародубского и Новгород-Сиверского), сим удостоверяем следующее:

Вопрос о принадлежности северных уездов Черниговской губернии к Украине, вследствие первоначального соглашения Украинских властей с представителями Временного Российского Правительства (Министрами Церетелли и Терещенко), имевшего место в

июле 1917 года, был передан на обсуждение надлежащих земских и городских самоуправлений этих уездов, как только таковые были сконституированы на основании нового земельного положения (демократические самоуправления). Мы удостоверяем, что все земские собрания уездные (и губернское Черниговское), а также волостные земства и городские думы, обсуждавшие вопрос этот в декабре 1918 г. и в период января-марта 1918 года, неизменно и единогласно или подавляющим большинством высказывались за безусловное присоединение к Украине, с которой эта местность связана исконной исторической связью.

Подлинные постановления земств и городов или копии таковых только потому не можем представить тотчас, что мы физически лишены общения с этими учреждениями, которые большей частью захвачены большевистской властью.

Кроме того, настоящим подтверждаю, что крестьянский съезд, бывший в Сураже в январе, высказывался за присоединение Суражского уезда к Украине.

Гласный Депутатского волостного земства
Суражского уезда М. Н. Кумбко-Корецкий
бывший Черниговский Губернский комиссар,
Врем. Правительства, губернский и уездный гласный,
член 2 и 3 Государственной Дум от Черниговщины

Копія. Машинопис.

IP ЦНБ НАНУ: Ф. XI. — Спр. 2470. — Арк. 2.

Звернення селян Мглинського повіту до українських властей з проханням приєднати їх до України

Червень 1918 року
Копія

2 Адреса Киев Председателю Украинской
Мирной делегации Шелухину
КВ Стародуба 965 280 9 10 25

Граждане Мглинского уезда Черниговской губернии прорвавшиеся через военную зону Клинцы Стародуб доводят до Вашего сведения что все местные большевистские Советы Мглинского уезда получили следующую телеграмму двоеточие кавычки Всем Советам рабочих крестьянских депутатов всем комитетам партии

социалистов революционеров коммунистов большевиков Черниговской губернии Мглин из Смоленска №2/101 от 5/6 1918 года телеграмма Областной Совет рабочих Солдатских Крестьянских депутатов предлагает Вам срочно безотлагательно немедленно по получению телеграммы устроить митинги собрания сходы крестьян рабочих граждан для выполнения резолюции присоединения Вашей местности к Советской республике точка Германцы ссылаются на желание населения быть в кабале у Скоропадских точка Посылайте подлинные резолюции Киев нашей делегации копии Совету Народных Комиссаров и Смоленск Облискомзапу точка Резолюции должны быть за печатями и подписями точка На помощь Вам посылаем сегодня экстренным порядком экспедицию ответственных деятелей агитаторов пропагандистов лекторов партийных работников во главе руководителей точка О ходе дела каждые четыре часа телеграфируйте точка Действуйте товарищи точка Областной совет Областной комитет левых эсеров точка Передайте срочно телеграфно высылайте курьеров волостные советы и районные комитеты 4006 Председатель Облискомзапа Иванов Секретарь Марголин кавычки точка

По получении этой телеграммы и прибытию поездов с агитаторами местные советы повсеместно собирают волостные сходы собрания и окружив их отрядами красногвардейцев с пулеметами ружьями револьверами бомбами под угрозой немедленного разстрела граждан заставляют сходы подписывать приговоры об отложении от Украины и присоединении к Великороссии чтобы переслать эти приговоры Киев Раковскому как выражение воли кавычки самоопределившегося кавычки населения точка Самоопределение происходит под диким насилием вооруженных банд буквально терроризировавших население точка Настаиваем на непризнании этих насильственных приговоров точка Мглинский уезд (в) состав Украины как уезд изстари и доньне принадлежащий Украине

Граждане Крестьяне Мглинского уезда.

Вирно:
Секретар / підпис/.

**Телеграма від спілки заводчиків і фабрикантів
Суразького повіту до українських властей з проханням
допомогти відмінити нав'язаний силою більшовицький
плебісцит**

25 червня 1918 року
Копія

Київ Мирная Конференция Председателю Шелухину
Из Киева №03750 117/22/6 19 20
Вх. №634
25/VI-18 р.

Київ Міністру Председателю Лизогубу
копія : Міністру торгівлі Гутнику
копія : Мирная конференция Председателю Шелухину
копія : Мирная конференция Председателю Министерства
Торговли и промышленности инженеру Свицynu

Всеукраинский союз писчебумажных фабрик, имеющий
большое писчебумажное предприятие /в/ Суражском уезде
Черниговской губ., сообщает нам на основании извещений,
полученных отсюда, что в уезде ведется насильственная
агитация за присоединение к Великороссии. Применяются
насилия за отказы подавать соответственные петиции. В
уездном городе Мглинск арестовано сто пятьдесят человек
крестьян, купцов, помещиков точка На указанной фабрике,
лежащей вблизи фронта, громадные запасы материалов,
бумаги важной для Украины В интересах человеколюбия
необходимо решить вопрос /об/ освобождении этого
принадлежащего Украине уезда от насильственного
навязываемого плебисцита, проводимого мерами
угрожающими жизни населения. 222

Союз о-в заводчиков и фабрикантов на Украине
Председатель Опуп
З оригіналом згідно:
За секретаря Канц.Укр.Мирової Делегації
/підпис/

Машинопис.
ІР ЦНБ НАНУ: Ф.ХІ. — Спр. 2470. — Арк.3.

**Телеграма Стародубського повітового старости
Кибальчича до українських властей з проханням
захистити місцеве населення від більшовиків**

27 липня 1918 року

Из Стародуба №364 94 26 17 25

Киев председателю Украинской мирной конференции
Шелухину

копия Министру внутренних дел

копия Министру иностранных дел

По газетным сведениям о работах мирной конференции из спорных местностей до производства референдума будут выведены немецкие войска точка Довожу до сведения запятая случае вывода немецких войск Стародуба и уезда запятая в виду огромного количества разбойничих банд бродящих нейтральной зоне и никому не подчиняющихся запятая правительственным учреждениям всему нашему класу и не большевистски настроенному населению грозит поголовное уничтожение точка Население в панике точка В занятой части большевиками уезда люди вырезаются как бараны точка Для успокоения населения прошу ответа 40

Стародубский повит староста Кибальчич

Г.П.К. №205

7-VII-8

Оригінал. Машинопис.

ІР ЦНБ НАНУ: Ф.ХІ. — Спр. 2470. — Арк. 1.

ЧЕРНІВ

